

UNIVERZITA KARLOVA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

TÉMA DIPLOMOVÉ PRÁCE: **TRESTNÍ PŘÍKAZ**

JMÉNO VEDOUCÍHO DIPLOMOVÉ PRÁCE:

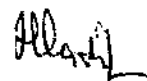
PROF. JUDr. ANTONÍN RŮŽEK, CSc.

OPONENT: *JR VOKROVA*

Jméno diplomanta: Vítězslav Hladík
Ročník: 5

Adresa: Zdíkovec 32, 384 73 Zdíkov

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým“

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Algorij'.

OBSAH:

Úvod	1 - 3
1/ Pojem, význam a obsah trestního příkazu	4 - 18
2/ Historický vývoj	18 - 31
3/ Vztah TP k základním zásadám trestního řízení	31 - 47
4/ Doznání obviněného	47 - 48
5/ Poučení o právu podat odpor	48 - 50
6/ Nemožnost zpětvzetí podaného odporu	50 - 51
7/ Vývoj institutu trestního příkazu po r. 1990	52 - 58
8/ TP a další zvláštní způsoby řízení	58 - 68
9/ Instituty podobné trestnímu příkazu v jiných právních odvětvích	69 - 76
10/Závěr	77 - 78

Úvodem:

Trestní příkaz je na první pohled ne příliš atraktivní téma pro diplomovou práci. Tento institut je v podstatě znám jen odborné veřejnosti. Zatímco o některých institutech trestního práva procesního (např. o druzích a výměrách trestů za jednotlivé trestné činy), probíhají i v laické veřejnosti bouřlivé a mnohdy zjednodušené diskuze, o trestním příkazu platí pravý opak. Většina laické veřejnosti možná ani neví, že existuje.

Je to logické a to ze dvou důvodů. Tím prvním je, že trestním příkazem lze rozhodnout jen o mediálně neatraktivních trestných činech. Druhý důvod je z odborného hlediska důležitější. Při aplikaci trestního příkazu se totiž neuplatní jedna ze základních zásad trestního řízení, a to zásada ústnosti a veřejnosti.

Při bližším zkoumání však dojdeme k závěru, že trestní příkaz si zaslouží naši pozornost nejen při jeho praktické aplikaci, ale i v oblasti teoretické, neboť i zde platí, že nic není tak jednoduché, jak by se mohlo na první pohled zdát. Důvodů pro jeho bližší zkoumání je několik:

1. Při praktické aplikaci trestního příkazu dochází ke střetu několika obtížně slučitelných hledisek a principů. Střetává se zde zejména princip co nejširšího zajištění práv obviněného (právo na

spravedlivý proces) s principem rychlosti a hospodárnosti trestního řízení. Nelze též zapomínat na postavení poškozeného, o kterém mám za to, že je poněkud slabší a to v celé oblasti práva.

2. V souvislosti se společenskými změnami po listopadu 1989 došlo též k nárůstu trestné činnosti, a to nejen té nejzávažnější jak by se na první pohled mohlo zdát, ale zvýšila se též četnost trestných činů, při jejichž řešení lze použít trestní příkaz. Ze statistiky Ministerstva spravedlnosti vyplývá, že při jeho důsledné aplikaci, lze trestní příkaz použít při řešení až 83 % trestních činů. Jde sice spíše jen o teoretickou možnost, ale při pohledu na toto číslo si musíme nutně uvědomit, jak důležité místo zaujímá trestní příkaz v trestním právu procesním.
3. Trestní příkaz lze uplatnit i u činů, které se staly trestný teprve v nedávné minulosti. Mám tím na mysli některé trestné činy spáchané v souvislosti s provozem motorových vozidel a trestné činy spáchané na sportovních stadionech. Zejména při páchání trestné činnosti fanoušky při sportovních podnicích je rychlost a neodvratnost potrestání pachatele velice důležitá a použití trestního příkazu je v takových případech

nejlepším řešením. A vzhledem k tomu, že policejní složky používají audiovizuální techniku, nebývá problém s dokazováním a pachatel tak může být odsouzen v relativně krátké době.

Na druhou stranu nutno uvést, že při použití trestního příkazu se neuplatní některé základní právní zásady, jako je např. zásada ústnosti a veřejnosti a zásada zákazu reformationis in peius, což zdánlivě oslabuje postavení obviněného. Nicméně věřím, že profesionálně i lidsky vyžralý soudce dokáže vzít v potaz všechna i zdánlivě protichůdná stanoviska a rozhodnout spravedlivě.

V předkládané práci se snažím některé zde nastíněné problémy popsat a nabídnout jejich řešení.

T R E S T N Í   P Ř Í K A Z**Pojem, význam a obsah**

Trestní příkaz je zjednodušenou formou odsuzujícího soudního rozhodnutí v trestním řízení. Může jej vydat samosoudce. Jde o jeden z institutů typických pro řízení před samosoudcem, jímž se má urychlit a zjednodušit průběh trestního stíhání v typově méně závažných trestných činech. K jeho vydání dochází bez jednání. To na druhé straně znamená, že trestním příkazem lze rozhodnout pouze a věcech patřících do okruhu samosoudce, lze jím uložit jen omezené výměry a druhy trestů, nemůže být vydán ve vyjmenovaných případech (§ 314e odst. 4 TR). Proti trestnímu příkazu lze podat zvláštní opravný prostředek - odpor, jímž se trestní příkaz obligatorně ruší a samosoudce nařídí hlavní líčení.

Samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení.

Trestním příkazem lze uložit:

- 1) Trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu
- 2) Trest obecně prospěšných prací
- 3) Trest zákazu činnosti do pěti let
- 4) Peněžitý trest
- 5) Trest propadnutí věci
- 6) Trest vyhoštění do 5-ti let
- 7) Trest zákazu pobytu do 5-ti let

Žádný jiný druh trestu nelze trestním příkazem uložit, a to ani vedle uvedených přípustných druhů trestů. Náhradní trest odnětí svobody za peněžitý trest (§ 54 odst. 3 TZ) nesmí ani s uloženým trestem odnětí svobody přesahovat jeden rok.

Trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku. Nelze jím tedy zprostit obžaloby.

Obsahové záležitosti: (§ 314f)

- a) Úvodní část: obsahuje označení soudu, který trestní příkaz vydal, den a místo jeho vydání a označení obviněného (§ 12 odst. 2 tr. řádu)
- b) Výroková část: zahrnuje výrok o vině (§ 120 odst. 3 tr. řádu), výrok o uložení trestu (§ 122 odst. 1 tr. řádu) a výrok o náhradě škody (§ 228 a 229 odst. 1, 2 tr. řádu), jestliže byl nárok na její náhradu řádně uplatněn (§ 43 odst. 3 tr. řádu)

c) Poučení o právu podat odpor včetně upozornění, že v případě, kdy obviněný odpor nepodá, vzdává se tím práva na projednání věci v hlavním líčení.

Vyhotovování a oznamování trestního příkazu:

Trestní příkaz vydává samosoudce jen v písemném vyhotovení bez nařízení jakéhokoliv typu zasedání a jeho obsah nevyhlašuje. Účinky spojené s vyhlášením rozsudku nastávají doručením trestního příkazu obviněnému (§ 314e odst. 5 TR). Proto nepřichází v úvahu oprava vyhotovení a opisu trestního příkazu jako rozsudku podle § 131 tr. řádu.

Autentickým zněním trestního příkazu je jeho vyhotovení založené do spisu a podepsané samosoudcem. Trestního příkazu se oznamuje zásadně doručením jeho opisu. Podle § 314f odst. 2 tr. řádu se opis doručuje obviněnému, státnímu zástupci a poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody. Obviněnému se doručuje do vlastních rukou a bez možnosti uložení doručované zásilky (§ 64 odst. 1 písm. b), odst. 4 písm. a tr. řádu). Má-li obviněný obhájce, doručí se trestní příkaz též jemu.

To, že trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku má dva důsledky:

- 1) Nepřístupnost trestního stíhání pro týž skutek v souladu s procesní zásadou *ne bis in idem*, byť

tato skutečnost není promítnuta do díkce ustanovení § 11 tr. řádu

- 2) Podle § 135 odst. 1 o.s.ř. je soud v občanskoprávním řízení vedeném o náhradě škody vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin a kdo za něj zodpovídá.

Trestní příkaz nelze vydat:

- a) v řízení proti mladistvému, pokud v době jeho vydání nedovršil osmnáctý rok svého věku.
- b) v řízení proti osobě, jež je zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena
- c) jestliže má být rozhodnuto o ochranném opatření
- d) jestliže má být uložen souhrnný trest a předchozí trest byl uložen rozsudkem

Odpor:

Podává se u soudu, který trestní příkaz vydal, a to do 8 dnů od doručení. I zde platí obdoba § 61 TŘ o navrácení lhůty (§ 60 odst. 4 tr. ř.). Příslušný k rozhodnutí o navrácení lhůty k podání odporu je samosoudce soudu, který trestní příkaz vydal. Proti jeho rozhodnutí, v němž rozhodl o navrácení lhůty, není přípustná stížnost (č. 561/1998 RT). Podáním

odporu se trestní příkaz ze zákona ruší a samosoudce nařizuje hlavní líčení. Vzhledem k tomu, že podáním odporu se trestní příkaz ruší, nelze odpor vzít zpět.

V hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu. Neplatí tedy zákaz reformationis in peius. Nebyl-li odpor podán nebo byl-li podán neoprávněnou osobou, stane se trestní příkaz pravomocným a vykonatelným.

Osoby oprávněné podat odpor:

- 1) Obviněný
- 2) Osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání (§ 247 odst. 2 tr. ř.)
- 3) Státní zástupce

Ustanovení § 314g odst. 2 tr.ř. ukládá samosoudci povinnost nařídit po podání odporu proti trestnímu příkazu hlavní líčení. Ale nevylučuje, aby samosoudce učinil meritorní rozhodnutí mimo hlavní líčení, a to i před jeho nařízením, pokud vyvstanou v této době okolnosti předpokládané ustanovením § 231 TŘ (viz. Č.51/1999 Sb. RT). Je-li obviněný stíhán pro některý z trestních činů uvedený v § 163 tr.ř. může poškozený vzít souhlas zpět s trestním stíháním až do doby, než je trestní příkaz doručen některé z osob uvedených v § 314 odst. 1

Zpět vzetím souhlasu se trestní příkaz ruší a samosoudce trestní stíhání zastaví (§ 314g odst.3).

Další důsledky odporu:

- a) nejsou devolutivní účinky (protože odpor trestní příkaz ruší)
- b) v následném hlavním líčení se neuplatní revizní princip (tj. nedochází zde k přezkumu zákonnosti a odůvodněnosti výroků zrušeného trestního příkazu ani oprávněnosti postupu řízení, jež předcházelo vydání trestního příkazu)
- c) protože se podáním odporu trestní příkaz ruší, není možné zpět vzetí odporu
- d) pokud je vydán trestní příkaz ohledně více spolužalovaných a odpor podá pouze jeden z nich, nabude trestní příkaz právní moci ohledně ostatních
- e) v souvislosti s podáním odporu a nařízením hlavního líčení se neuplatní zásada beneficium cohesionis, neboť po podání odporu neprobíhá žádné přezkumné řízení tak, jak je tomu při odvolání a stížnosti. Pokud by v hlavním líčení vyšly najevo skutečnosti prospívající obžalovanému, který byl v téže věci pravomocně odsouzen trestním příkazem, bylo by je třeba tentokrát i spolu se zásadou beneficium cohesionis uplatnit v řízení o návrhu na povolení obnovy (§ 285 tr. ř.).

Podle rozsudku NS ČR sp. Zn. 3TZ 43/2000 ze dne 28. 3. 2000 „má trestní příkaz povahu odsuzujícího rozsudku, přičemž účinky spojené s vyhlášením rozsudku nastávají u trestního příkazu jeho doručením obviněnému. Okamžik doručení trestního příkazu je určující pro uložení souhrnného trestu podle § 35 tr. z., bez ohledu na to, že v důsledku podaného odporu byl trestní příkaz zrušen, pokud v dalším řízení dojde k pravomocnému odsouzení pachatele“.

Poškozenému není přiznáno právo podat odpor proti trestnímu příkazu a domáhat se tak nápravy vadného rozhodnutí o náhradě škody.

Trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku, trestním příkazem tedy nelze obviněného zprostit obžaloby, zprostit ani upustit od návrhu na potrestání. Povahou odsuzujícího rozsudku se rozumí v případě nabytí právní moci a vykonatelnosti trestů a náhrady škody (§ 139 tr. ř.) povinnost k náhradě nákladů trestního řízení (§ 152 tr.ř.), zápis odsouzení do rejstříku trestů (zák. 269/1994) a vytvoření překážky věci rozhodnuté (§11 odst. 1 písm. f TR). Stejně jako pravomocný rozsudek je i pravomocný trestní příkaz odsouzením nezměnitelným, závazným a vykonatelným. Nápravy lze dosáhnout jen pomocí

mimořádného oprávněného prostředku (stížnost pro porušení zákona nebo obnovy řízení).

Samosoudce může vydat trestní příkaz jen při zachování totožnosti skutku uvedeného v obžalobě a musí jej vyčerpat v plné šíři (§ 220 tr.ř.). Vydání trestního příkazu není podmíněno doznáním či vlastním zjištěním veřejného orgánu, ale tím, že skutkový stav byl spolehlivě prokázán opatřenými důkazy. Vydání trestního příkazu není podmíněno souhlasem státního zástupce, který má naopak právo odporu. ^{1), 2), 3)}

K některým námitkám ohledně současné úpravy trestního příkazu:

- 1) Pokud jde o údajný rozpor s čl. 38 LZPS, který stanoví, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům, nelze s touto námitkou souhlasit: Obviněnému je zachováno právo domoci se projednávání případu v řádném procesu před soudcem podáním odporu, který není třeba odůvodňovat a trestní příkaz se jím bez dalšího ruší. Jestliže je namítáno, že v jiných případech soud nařizuje hlavní líčení vždy z vlastní

iniciativy, aniž by ⁴se obviněný musel domáhat svého práva, je toto právě charakteristický rys odklonů, které obviněného aktivně zapojují do projednávání věci a obviněný se z pasivního subjektu trestního řízení stává aktivní stranou trestního řízení. Nakonec i protože Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (ve svém čl. 6 odst.1) obsahuje obdobné ustanovení jako je čl. 38 LZPS, má v důsledku podobného výkladu většina evropských států založený institut trestního příkazu na podobných zásadách jako u nás.

- 2) Naproti tomu je třeba souhlasit s námitkou, že okruh trestních věcí, v nichž je možno vydat příkaz, je příliš široký a měl by být zúžen. Trestní příkaz je možno nyní uložit asi u 85% základních skutkových podstat uvedených v TZ. Ze statistik MS vyplývá, že trestním příkazem je každoročně soudy řešeno okolo 50% trestních věcí (v roce 2002 to bylo 55,36% všech trestních věcí).⁴⁾ Zúžení použití trestního příkazu by mělo být ve

¹⁾ Jiří Jelínek - Trestní právo procesní - 3 vydání Eurotex 2003

²⁾ Šámal, Baxa, Půry - Komentář k trestnímu řádu str. 1867-1880 - 4 vydání

³⁾ D. Císařová a kol. - Trestní právo procesní, 2 vydání - Právnícké a ekonom. Nakl. 2002 str. 70, 353

⁴⁾ Statistika Ministerstva spravedlnosti, Statistická ročenka 2003

prospěch řešení trestní věci podmíněným zastavením trestního stíhání. Okruh věcí, které lze řešit těmito druhy odklonů je totiž stejný. Při stávající právní úpravě je ale rozhodování trestním příkazem pro samosoudce mnohem snadnější než rozhodování o schválení narovnání či o podmíněném zastavení trestního stíhání. Přitom ale právě odklony naposledy uvedené zejména při zapojení kvalifikovaných probačních úředníků vedou zpravidla k odstranění konfliktu mezi pachatelem a obětí trestného činu a k nápravě škodlivých následků a jsou tedy pro společnost užitečnější.

- 3) Stejně tak je důvodná námitka, že horní hranice trestu odnětí svobody, který je možno uložit ve výměře do 1 roku (byť podmíněně) je příliš vysoká. V tomto směru naše právní úprava nerespektuje doporučení Výboru ministrů RE ve věci zjednodušení řízení č. R (87) Sb.
- 4) Snad nejzávažnějším problémem je neexistence zákazu reformationis in peius v případě, kdy odpor podá obviněný. Podle současné právní úpravy není potřeba předběžný souhlas státního zástupce s vydáním trestního příkazu, vzhledem k tomu, že je potřeba zajistit rovnost stran ve smyslu čl. 37 odst. 3 LZPS. Rovnost stran

je pak zajišťována i úpravou podmínek podáváním odporu, jako zcela zvláštního opravného prostředku, který bez dalšího vede ke zrušení trestního příkazu a nařízení hlavního líčení, kdy je teprve zjišťován skutkový stav ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř. Trestní příkaz je totiž vydán jen na podkladě spisu, tedy s přihlédnutím k důkazům opatřených v předběžném řízení, které soud aniž by je provedl, posuzuje jen z hlediska zda je jimi skutkový stav spolehlivě prokázán. Proto nemůže být tímto závěrem, který nebyl učiněn na základě provedeného dokazování v dalším řízení vázán, a to ani z hlediska zákazu reformationis in peius.

Trestní příkaz je spolu s podmíněným zastavením trestního stíhání formou tzv. odklonu v trestním řízení.

Trestní příkaz je rozhodnutím fakultativním, jehož aplikace závisí na úvaze samosoudce, který je k jeho vydání jako jediný oprávněn. Trestní příkaz nelze vydat v jiném než samosoudcovském řízení. Neuplatňuje se jako institut obligatorní, neboť samosoudce má možnost se rozhodnout, zde vzhledem ke konkrétním okolnostem případu nebude pro zabezpečení účelu trestního řízení účelnější projednat věc v hlavním

líčení. Při řešení otázky zda využít možnosti bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, anebo zda nařídít hlavní líčení, by měl samosoudce uvážit, zda rozhodnutí trestním příkazem je v konkrétním případě schopné zajistit splnění účelu a úloh trestního řízení jako celku. Při použití trestního příkazu se totiž neuplatní některé základní zásady trestního řízení, zejména zásada obžalovací, bezprostřednosti a ústnosti, zásada veřejnosti. Přímě výchovné působení soudu může být v některých případech nejdůležitějším převýchovným podnětem ve vztahu k obviněnému.

Vydání trestního příkazu je možné i ve zjednodušeném řízení o zkráceném přípravném řízení. Zde bude podkladem pro skutková ujištění samosoudce postup podle § 179a - 179f tr. ř., tzn. výslech podezřelého a další důkazy, opatřené zejména postupem podle § 158 tr.ř. Pokud lze prokázat skutkový stav spolehlivě, podkladem mohou být i znalecké posudky. Za důkazy jsou nadále považovány i protokoly sepsané před zahájením trestního stíhání a ve zkráceném řízení zejména protokol o výslechu podezřelého dle § 179 odst. 3 tr.ř., případně též úřední záznamy.

Maximální výměra trestu jednoho roku platí i pro trest úhrnný, souhrnný a společný za pokračování v trestném činu. Je-li však jedním trestem ukládán zároveň trest souhrnný a trest samostatný či úhrnný, může jeho výměra překročit jeden rok, neboť se jedná o dva tresty a u každého z nich se podmínky pro

uložení posuzují odděleně a samostatně. Tresty uvedené v § 314e jsou taxativní a lze je uložit kumulativně, pokud tomu jinak nebrání zákonné podmínky. Je-li ukládám peněžitý trest vedle trestu odnětí svobody, nesmí délka náhradního trestu odnětí svobody spolu s délkou odnětí svobody přesáhnout jeden rok.

Samosoudce může vydat trestní příkaz a uložit v něm obviněnému souhrnný trest jen, jestliže byl předchozí trest uložen trestním příkazem. Předcházel-li však trest uložený rozsudkem po provedeném hlavním líčení, nelze trestní příkaz vydat. Ale opačný případ tj. uložení souhrnného trestu rozsudkem k trestu uloženému předtím trestním příkazem je přípustný. Vzhledem k tomu, že trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku, lze v případě, kdy skončilo trestní stíhání pravomocným trestním příkazem povolit obnovu řízení jsou-li splněny podmínky § 278 odst. 1 popř. 278 odst. 4 tr.ř. Důvodem pro povolení obnovy tedy nemůže být okolnost, že nebyly splněny podmínky pro vydání trestního příkazu záležející ve spolehlivě prokázaném skutkovém stavu věci, pokud vyplývala ze skutečnosti a důkazů známých již v době rozhodování soudu (R40/1999). Podáním odporu se trestní příkaz ruší zásadně celý (NS2/2001-T31).

Doručení předtím již zrušeného trestního příkazu obviněnému nemá účinky spojené s vyhlášením odsuzujícího rozsudku.

Podání odporu nemůže samosoudce vrátit věc státnímu zástupci k došetření nebo odmítnout návrh na potrestání. Též nemůže po podání odporu vydat opět trestní příkaz. Výše zmiňované vyloučení poškozeného z práva podat odpor vyplývá z faktu, že pokud by podal odpor pouze on, nabyly by oddělitelné výroky o vině a trestu právní moci a další trestní řízení by bylo konáno pouze o náhradě škody, což není v souladu s účelem trestního řízení.

Po podání odporu obhájcem nebo zákonným zástupcem za obviněného, který je zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo je tato jeho způsobilost omezena, má stejné účinky, jako podání odporu obviněným. Obhájce obviněného může podat odpor proti trestnímu příkazu ještě před jeho doručením obviněnému. Oprávněná osoba se může práva podat odpor vzdát, a vyloučit prohlášením i ostatní oprávněné osoby podat odpor v jeho prospěch. Zpět vzetí souhlasu poškozeného (163 tr.ř.) má za následek, že další trestní stíhání je nepřipustné a samosoudce musí trestní stíhání zastavit.

„Podání oprávněné osoby, v němž by mohl být spatřován odpor proti trestnímu příkazu, nutno posuzovat ve smyslu § 58 odst. 1 tr.ř. podle jeho obsahu, i když je nesprávně označeno“. SR35-1997.

Nelze souhlasit s tvrzením, že proti trestnímu příkazu se nelze práva odporu vzdát, neboť i když trestní příkaz přímo právo vzdát se odporu neupravuje, je přípustné použít analogie s ust. § 250 tr.ř. o právu oprávněné osoby vzdát se odvolání, neboť i v případě práva podat odpor jde o disposiční právo obžalovaného učinit právní úkon v trestní věci, která se dotýká jeho osoby. (Nález ÚS ze dne 23. září 1997). To je od 1.1. 2002 řešeno v ust. § 314g odst. 1 tr.ř. („po doručení trestního příkazu může se oprávněná osoba odporu výslovně vzdát“).

Historický vývoj trestního příkazu (obecně)

Trestní příkaz je v Evropě tradiční a nejstarší formou odklonu.

1) 1929 - 1948

Zaveden zákonem 31/1929 Sb. Podle této úpravy mohl soud vydat trestní příkaz bez předcházejícího řízení proti obviněnému, který byl na svobodě a v době činu dovršil 18ti let, jestliže

- a) Učinil veřejný úřad, veřejný úředník nebo orgán na podkladě vlastního služebního postřehu nebo výslovného doznání před ním učiněného trestního oznámení pro přešupek náležející do příslušnosti okresního soudu, na který je v zákoně stanoven trest na

svobodě nejvýše šest měsíců nebo trest peněžitý nebo oba tyto tresty.

b) Soud neměl pochybnosti o pravdivosti takového oznámení

Trestní příkaz nebylo možno vydat, nesouhlasili veřejný žalobce s výší trestu, který soudce zamýšlel uložit, nebo s tím, aby odsouzení bylo podmíněné.

V trestním příkazu směl soud uložit obviněnému trestu na svobodě nejvýše sedmi dnů (podmíněný i nepodmíněný), trest peněžitý nejvýše 500,- Kčs a propadnutí (zabavení) věci.

Opravným prostředkem byl odpor, který mohl podat obviněný a osoby, které měly právo podat v jeho prospěch odvolání a to do 8 dnů od jeho doručení. Včasným podáním odporu se trestní příkaz rušil a zavedlo se řádné řízení. Jinak nabyl trestní příkaz právní moci a měl účinnost rozsudku. Platil i omezený zákaz reformationis in peius, neboť soud rozhodující v hlavním přelíčení nesměl uložit přísnější trest na svobodě nebo peněžitý, než jaký uložil v trestním příkazu, ledaže by se skutkový podklad rozhodnutí podstatně změnil. Tato úprava byla zrušena zákonem 319/1948 Sb. o zlidovění soudnictví.

2) 1973 - 1990

Znovu byl trestní příkaz zaveden novelou platného trestního řádu provedenou zák. 78/1973 Sb. (314e

- 314g). Samosoudce jej mohl vydat v řízení o přečinech bez projednání věci v hlavním líčení.

- a) Jestliže se obviněný v průběhu dokazování doznal a samosoudce vzhledem k výsledkům dokazování neměl důvod pochybovat o pravdivosti tohoto doznání anebo jestliže rozhodné skutečnosti byly zjištěny vlastním pozorováním veřejného orgánu
- b) Jestliže prokurátor navrhl vydání trestního příkazu nebo souhlasil, aby trestní příkaz byl vydán. Návrh nebo souhlas prokurátora se musel vztahovat i na druh a výměru trestu, který se měl trestním příkazem uložit.

Trestním příkazem bylo možno uložit trest odnětí svobody do dvou měsíců (podmíněný i nepodmíněný), nápravné opatření do čtyř měsíců, zákaz činnosti do dvou let, peněžitý trest do 5ti let a propadnutí věci. Trestní příkaz nebylo možno vydat v řízení proti mladistvému. Opravným prostředkem byl opět odpor, přičemž jeho podáním se trestní příkaz rušil a samosoudce byl povinen nařídít hlavní líčení. Obdobně byl upraven i zákaz reformationis in peius.

Podle důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona 78/1973 Sb. sledovala právní úprava trestního příkazu zrychlení a zhospodárnění trestního řízení v závažných věcech jakými byly přečiny. Při stanovování

druhů trestů a jejich maximální dovolené výměry se proto vycházelo z toho, že jejich vyšší hranice by mohla vést k početnějšímu podávání odporů, kdežto příliš nízká hranice by měla za následek, že by se trestního příkazu používalo zřídka. Zavedení trestního příkazu připustilo zjednodušené trestní řízení u části přečinů.

Od zavedení mandátního řízení (tj. v roce 1973) byl nejvyšší počet trestních příkazů vydán v roce 1975 (49,7% přečinných věcí). V následujících letech však nastal značný pokles jako důsledek toho, že se daleko uvážlivěji zkoumají podmínky pro jeho vydání, takže v roce 1981 bylo trestním příkazem vyřízeno necelých 40% věcí přečinných. Celkový podíl osob odsouzených trestním příkazem z celkového počtu všech osob odsouzených v ČSR za přečiny a trestné činy činil v posledních letech 12%. Procento podaných odporů se pohybovalo v letech před rokem 1983 mezi 6,4 - 9,2% ⁵⁾ to zřejmě vyplývalo z toho, že formou trestního příkazu bylo v té době rozhodováno ve věcech jednoduchých a důkazně jasných případech, kde se většinou obviněný v průběhu objasňování ke spáchání přečinu doznal.

---

⁵⁾ čerpáno z: Dr. Jan Fryč: „Postup samosoudců při vydání trestního příkazu z hlediska poznatků praxe a legislativních výhledů“, in Socialistická zákonnost č. 7/1983.

Trestním příkazem bylo v té době nejčastěji rozhodováno o přečinech proti majetku v socialistickém a osobním vlastnictví podle § 3 odst. 1, proti veřejnému pořádku podle § 6 písm. b), maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 7 písm. c), proti pracovní kázní podle § 8 písm. c) a příživnictví podle § 10 zákona č. 150/1969 Sb. o přečinech.

Samosoudce musel zkoumat, zda byly splněny podmínky pro vydání trestního příkazu. Z toho hlediska se někdy v postupu samosoudce vyskytla pochybení, jejich důsledkem bylo u nedůvodné postavení občana před soud. Samosoudce také musel posoudit, zda stíhaný skutek byl vůbec přečinem. Nedůsledné hodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 tehdejšího trestního řádu ve vztahu k ustanovení § 1 odst. 1 zákona 50/1969 o přečinech vedlo i k tomu, že za přečin někdy nesprávně posuzován přestupek nebo trestný čin.

Obecně platilo, stejně jako platí i dnes o trestných činech jež lze v současnosti řešit trestním příkazem, že vydání trestního příkazu přicházelo v úvahu jen u těch přečinů, jejichž stupeň společenské nebezpečnosti byl menší.

U přečinů pokračujících, trvajících a hromadných bylo nezbytné zjistit celou dobu jejich spáchání až do okamžiku rozhodnutí soudu prvního stupně. To znamenalo zjistit, zda obviněný pokračoval

v páchání trestné činnosti i po podání návrhu na potrestání.

Podal-li prokurátor návrh na potrestání a současně navrhl vydat trestní příkaz, musel samosoudce zkoumat, zda nebylo vydání trestního příkazu vyloučeno podle § 314e odst. 3 tehdy platného trestního řádu. (Jde o stejné důvody, pro které je vydání trestního příkazu vyloučeno v současné době; viz. § 314e odst. 4 platného trestního řádu). Kromě toho nebyly splněny podmínky pro vydání trestního příkazu, když společenská organizace nabídla převzetí záruky za nápravu obviněného. Samosoudce nemohl věc, kde byl podán návrh na potrestání vrátit prokurátorovi k došetření (s výjimkou případů podle písm. f) a g) § 314 odst.1 tr.ř. tedy platného.

Po obsahové stránce se doznání muselo vztahovat na celý skutek, který byl předmětem návrhu na potrestání včetně zavinění. Doznání muselo být také v souladu s ostatními výsledky dokazování. Tak tomu nebylo v případě, kdy obviněný sice doznal objektivní skutkové okolnosti naplňující formální znaky přečinů, ale popřel (nedoznal) úmyslné zavinění, které se vyžadovalo u všech přečinů s výjimkou přečinu proti majetku v socialistickém a osobním vlastnictví podle § 3 odst. 2 zákona 50/1969 Sb. O přečinech.

Pokud doznání nemělo tyto náležitosti, nebylo možno vydat trestní příkaz, pokud nešlo o případ, kdy rozhodně skutečnosti byly zjištěny vlastním pozorováním veřejného orgánu.

Samosoudce se musel při vydávání trestního příkazu řídit ve vztahu k vině stejnými zásadami jako při hlavním líčení. Vzniklo riziko (stejně jako dnes), že po vydání trestního příkazu vyjdou najevo nové okolnosti znamenající podstatnou změnu dosud zjištěných skutkových okolností, zvláště pokud samotné objasňování nebylo provedeno na odpovídající úrovni.

Návrh trestního příkazu prokurátorem nebo jeho souhlas s vydáním trestního příkazu se musel vztahovat též na výměru a druh trestu (§314e odst.1 písm. b) tehdy platného trestního řádu. Pokud návrh prokurátora přesahoval rámec dovoleného rozpětí trestních sazeb ve smyslu § 314e odst. 2 tehdy platného trestního řádu, mohl samosoudce vrátit návrh prokurátorovi k doplnění a úpravě, pokud ve věci nenařídil hlavní líčení.

Bylo též nutno vždy přihlédnout k obecným podmínkám § 23 a 31 TZ. Pokud by nebyly splněny, pak nebylo možno trestní příkaz vydat.

Trestní příkaz patřil i před 1989 vedle řízení proti mladistvému, řízení proti uprchlému a řízení před samosoudcem k zvláštnímu druhu řízení. Vedle toho tam ještě do roku 1989 patřilo řízení za stanného práva.

Zvláštním řízením je zákonodárcem předvídaný a upravený trestně procesní postup, v němž se otázka uplatnění trestní odpovědnosti pachatele za konkrétní trestný skutek řeší způsobem zvláštním, podstatně odlišným od řízení typického pro daný trestně procesní systém.⁶⁾

Předpoklady pro vydání trestního příkazu uvedené v § 314e odst. 1 písm. a), b) tr.ř. platného od roku 1989 musely být dány kumulativně, jinak by vydání trestního příkazu bylo nezákonné. Trestní příkaz bylo možno vydat jen pro přečiny a v řízení před samosoudcem. Samosoudce však mohl použít trestního příkazu u činu, který byl obžalobou kvalifikován jako trestný čin, jestliže ho překvalifikoval na

přečin a prokurátor s vydáním trestního příkazu u tohoto přečinu souhlasil. Též mohl samosoudce při řešení přečinu, který byl spáchán v souběhu s trestným činem, tento přečin vyloučit ze společného

---

⁶⁾ „S Waltosz: Postepowanie szeregowe w procesie karnym; Wydawnictwo prawnicze Warszawa 1973 in Viktorie Val'ová - „Samosoudce a trestní příkaz v československém trestním řízení AUC 2/1985 str. 125 an.

řízení a rozhodnout o něm trestním příkazem, zatímco o trestném činu rozhodl samostatně v hlavním líčení rozsudkem. Použití trestního příkazu bylo stejně tak jako dnes fakultativní (jak vyplývá z dikce § 314c odst. 1 resp. 314e odst. 1... „Samosoudce **m ů ž e** vydat trestní příkaz“).

Tedy, pokud měl samosoudce vzhledem ke všem okolnostem případu a (nebo) k osobě pachatele pocit, že vydání trestního příkazu by nemělo ten správný účinek, pak mu nic nebránilo v tom, aby místo vydání trestního příkazu rovnou nařídil hlavní líčení. Při vydání trestního příkazu totiž odpadá přímé výchovné působení soudu n pachatele, které je mnohdy (a mělo by být v drtivé většině) důležitější, než hledisko procesní ekonomie a rychlosti řízení.

Prokurátor byl povinen podat oba návrhy, návrh na potrestání pro přečin a návrh na vydání trestního příkazu a to samostatně. Podle § 179e odst. 1 písm. a) tr.ř. ve znění před rokem 1989 musel prokurátor podat soudu návrh na potrestání pro přečin, jestliže zjistil, že výsledky objasňování přečinů odůvodňují postavit obviněného před soud. Jestliže prokurátor podal pouze návrh na vydání trestního příkazu a samosoudce na jeho základě zahájil soudní řízení ve věci proti podezřelému z přečinu, dopustil se tím porušení zákona neboť

- a) Konal ve věci bez toho, že byl čin u soudu žalován podle § 17e odst. 1 písm. e) tehdejšího tr.ř.
- b) Nepodáním návrhu na potrestání pro přečin má za následek, že samosoudce koná ve věci, v níž se proti podezřelému z přečinu nezahájilo trestní stíhání, ani proti němu nebylo vzneseno obvinění

Prokurátor mohl návrh na rozhodnutí podle trestního příkazu podat i později a to, až do zahájení hlavního líčení. Zpět vzetí návrhu na vydání trestního příkazu bylo možné až do okamžiku, než samosoudce podepíše trestní příkaz.

Na obsah trestního příkazu se uplatnily obecné předpisy trestního řádu. Výjimkou bylo ustanovení § 314e odst. 1 písm. b) věta za středníkem, podle něhož musel návrh trestního příkazu nebo souhlas s jeho vydáním obsahovat též druh a výměru trestu, který měl být trestním příkazem uložen. Prokurátor musel uvést též způsob výkonu trestu. Toto bylo nutné zejména proto, že prokurátor neměl možnost podat odpor a tak dosáhnout nápravy pomocí řádného opravného prostředku. Pokud prokurátor v návrhu na vydání trestního příkazu udával vyšší výměru trestu, než lze trestním příkazem uložit a ani po upozornění soudce by se změnou nesouhlasil, muselo by být nařízeno hlavní líčení. Pokud prokurátor sám nepodal návrh na

vydání trestní příkazu, pak si samosoudce souhlas mohl vyžádat.

Trestní řád vylučoval, stejně jako v současné době, použití trestního příkazu v řízení proti mladistvému. Byly-li však dány okolnosti § 31 odst. 2 písm. a), b) jež vylučovala použití speciálních předpisů o řízení proti mladistvým, pak bylo možno vydat trestní příkaz i v řízení proti mladistvému.

Použití trestního příkazu proti osobě, jež je ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě bylo za splnění všech dalších podmínek pro vydání trestního příkazu možné. Zde vznikla otázka práva na obhajobu. V řízení o přečinu, kde bylo prováděno objasňování podle § 179 odst. 2 písm. c) TŘ byla účast obhájce vyloučena. V řízení před samosoudcem se však už plně uplatilo právo obviněného na obhajobu. Tedy v případě nutné obhajoby pokud si obviněný nezvolil obhájce sám, pak mu byl podle § 38 TŘ ustanoven.

V souvislosti s vydáním trestního příkazu a podáním odporu proti němu se neuplatňovalo ust. § 248 odst. 2 TŘ o plynutí lhůty k podání opravného prostředku od momentu posledního doručení, neboť ust. § 314g odst. 1 je k němu ve vztahu speciality, proto lhůta k podání odporu plynula i dalším osobám od momentu doručení trestního příkazu obviněnému.

Podle § 314e odst.4 písm. c)tr.ř. nelze vydat trestní příkaz, pokud by jím měl být uložen souhrnný trest a předcházející trest byl uložen rozsudkem. Samosoudce v těchto případech vždy musel nařídít hlavní líčení. Samosoudce ale vždy musel uložit souhrnný trest, byl-li předchozí trest uložen též trestním příkazem. Avšak ani v případě souhrnného trestu nemohl překročit zákonem stanovenou nejvyšší výměru trestu jakou mohl trestním příkazem uložit. Samosoudce mohl také od uložení souhrnného trestu trestním příkazem upustit, shledal-li dostatečnost předchozího uloženého trestu.

O náhradě škody nebylo možno rozhodovat ani, když byl nárok poškozeného řádně a včas uplatněn. Samosoudce ani nezkoumal, zda práva poškozeného uplatňuje osoba, která toto právo přísluší, neboť to může rozhodnout podle § 206 odst. 3 až v hlavním líčení, které se však v případě, kdy bylo rozhodnuto trestním příkazem nekoná.

Samosoudce mohl trestní příkaz vydat i po nařízení hlavního líčení(nejpozději do zahájení) pokud byly dány podmínky § 314e odst. 1 a podle názoru samosoudce je možné dosáhnout účelu trestního řízení i bez provedení hlavního líčení.

Řádným opravným prostředkem proti trestnímu příkazu je odpor. Ten mohl podat:

a) Obviněný

b) Osoby oprávněné podat v jeho prospěch odvolání (§247 odst. 2 TŘ)

Prokurátor neměl právo odporu proti trestnímu příkazu, protože ten byl vydán na základě jeho návrhu nebo s jeho souhlasem. Samosoudce nemohl uložit jiný trest (jeho druh, výměru) a způsob výkonu trestu, než jaký navrhoval prokurátor. Pokud se samosoudce od tohoto odchýlil, porušil zákon a prokurátor se mohl domáhat nápravy pomocí řádného opravného prostředku. Prokurátor totiž mohl napadnout všechna rozhodnutí samosoudce předcházející vydání trestního příkazu stížností (§ 314c odst. 1 TŘ ve znění před r. 1990)

Odpor musel být podán ve lhůtě 8 dnů od doručení trestního příkazu obviněnému osobou oprávněnou odpor podat. Na odpor podaný po této lhůtě nebo osobou neoprávněnou, nebyl brán zřetel a trestní příkaz se stal pravomocným. Odpor nebylo možno vzít zpět, neboť jeho podáním se trestní příkaz ze zákona rušil a samosoudce nařídil ve věci hlavní líčení. Šlo tedy o stejnou úpravu jako v současné době.

Významný rozdíl oproti úpravě z let 1993 - 2001 a též oproti současné právní úpravě byl v tom, že před rokem 1990 se uplatňoval **částečný** zákaz reformationis in peius. Samosoudce mohl uložit v hlavním líčení přísnější trest než hrozil trestním příkazem pouze tehdy, kdyby se skutkový stav po

dokazování podstatně změnil (§ 314 g odst. 3 TŘ ve znění před r. 1990). Pokud by nové skutečnosti jež vyšly najevo odůvodňovaly závěr, že mělo být ve věci konáno hlavní líčení, mohl samosoudce aplikovat postup podle § 314c odst. 1 písm. f), tedy vrátit věc prokurátorovi. Podal-li poté prokurátor novou obžalobu pro trestný čin, bylo možné uložit trest přísnější, než který původně hrozil trestním příkazem.

Hlavní líčení po podání odporu bylo (stejně jako dnes) prvostupňové. Nebyl-li odpor podán, trestní příkaz se stal pravomocným, vykonatelným a založil překážku věci rozhodnuté.

Vztah trestního příkazu k základním zásadám trestního řízení:

Základními zásadami trestního řízení rozumíme vůdčí právní idee, jímž toto postavení přiznává zákon. Jsou základem, na kterém je vybudována organizace trestního řízení a činnosti jejích orgánů. Tyto základní zásady jsou zakotveny a vyjádřeny v jednotlivých člancích Ústavy ČR a Listiny základních práv a svobod a dále v § 2 TŘ, kde byly výslovně zakotveny už od roku 1963 a to zřejmě s ohledem na události předchozích let.

Tradiční teoretické dělení těchto zásad je následující:

1. zásada obecné - stíhání ze zákonných důvodů, spolupráce se zájmovými sdruženími občanů, práva na obhajobu.
2. zásady zahájení řízení - oficiality, legality, obžalovací
3. zásada veřejnosti
4. zásady dokazování - vyhledávací, bezpečnosti, ústnosti, presumpce nevinny, volného hodnocení důkazů
5. zásada materiální pravdy

Dále se budu jednotlivými zásadami zabývat podle pořadí, jež je uvedeno v § 2 trestního řádu:

1. zásady, že nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem který stanoví tento zákon je protějškem hmotně právní zásady „nullum crimen sine lege“
2. zásada presumpce nevinny znamená, že pokud odsuzujícím rozsudkem není vina vyslovena, nelze na osobu, proti níž se vede trestní stíhání hledět jako na vinou. Tedy stát (v zastoupení státního zástupce jako orgánu veřejné žaloby) musí konkrétnímu pachateli dokázat, že spáchal konkrétní trestný čin.

Tyto dvě zásady se uplatní v každém stádiu trestního řízení bez rozdílu. Vztahují se tedy i na institut trestního příkazu.

- 3) zásada legality vyjádřená v § 2 odst. 3 TŘ znamená, že státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví. Jde o typickou zásadu kontinentálního práva. Jejím opakem je zásada oportunity, která je uplatňována v systému common law a ponechává prostor veřejnému žalobci pro uvážení, zda určitý trestný čin bude stíhat či nikoliv. Zásada legality se (ač to není uvedeno v § 2 odst. 3 výslovně) vztahuje na všechny orgány činné v trestním řízení, a to po celou dobu trestního řízení
- 4) zásada oficiality je vyjádřena v § 2 odst. 4 TŘ a znamená, že jestliže tento zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Tato zásada souvisí s předchozí. Při vydání trestního příkazu se plně uplatní.
- 5) Ve stejném odstavci je vyjádřena zásada proporcionality, která znamená, že „(orgány činné v trestním řízení) musí trestní věci projednávat co nejrychleji a s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze

do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení; k obsahu petic zasahující do plnění těchto povinností orgány činné v trestním řízení nepřihlížejí“.

Orgány činné v trestním řízení (a soudy obecně) jsou neustále vystaveny tlaku ze všech možných stran, kterým je poukazována pomalost jejich práce. Tato výtka je paušalizující a bez jakéhokoliv rozlišení. A o to je nebezpečnější. Vzniká totiž potenciální riziko, že orgány činné v trestním řízení, pokud budou vystaveny takovým tlakům, budou upřednostňovat rychlost před zásadou proporcionality. Tomu nasvědčuje i to, že v roce 2001 bylo více jak 50% všech trestních věcí vyřízeno trestním příkazem. Při upřednostňování rychlosti před zásadou proporcionality pak vzrůstá nebezpečí porušení práv obviněného. Toto porušení lze samozřejmě napravit řádným či mimořádným opravným prostředkem, čímž se ale řízení neúměrně prodlužuje a prodražuje, což je v rozporu se zásadou rychlosti a procesní ekonomie. Dostáváme se tak do bludného kruhu.

Nutno tedy konstatovat, že orgány činné v trestním řízení a soudy by z výše uvedených důvodů měly upřednostňovat zásadu proporcionality před co nejrychlejším vyřízením trestní věci.

6) V § 2 odst. 5 je vyjádřena jednak zásada materiální pravdy a jednak zásada kontradiktornosti. Zásada materiální pravdy znamená, že orgány činné v trestním řízení postupují v trestním řízení v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav o němž nejsou důvodné pochybnosti a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezabavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. Dřívější právní úprava § 2 odst. 5 požadovala zjistit „skutečný stav věci“, čímž zde byla vyjádřena zásada absolutní materiální pravdy, která byla zákonem 292/1993 Sb. opuštěna.

Novela trestního řádu 265/2002 zavedla do trestního řízení zásadu kontradiktornosti a tím je posíleno procesní postavení stran. To je vyjádřeno i v ustanovení § 2 odst. 5 TŘ: „V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného. To nezabavuje soud povinnosti, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí“ Obdobné je vyjádření § 215 TŘ.

Touto novelou tedy došlo k posílení zásady kontradiktornosti na úkor typicky kontinentální zásady inkviziční a posílení prvků adverzárního angloamerického řízení. Úprava však dle mého názoru zůstala s ohledem na poslední větu § 2 odst. 5 v polovině.

Zásadu kontradiktornosti nelze (ani částečně) uplatnit při trestním příkazu. Soud v tomto případě postupuje podle skutečnosti, jež mu sdělil vyšetřující orgán, který je v řízení zcela dominantní. O nějaké rovnosti stran zde vůbec nelze hovořit. V případě trestního příkazu se tedy uplatní zásada inkviziční.

7) §2 odst. 6 vyjadřuje slovy: „orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení, založeném na pečlivém uvážení všech okolností případu i na jejich souhrnu“ zásadu volného hodnocení důkazů. V řízení podle trestního příkazu klade tato zásada na samosoudce značné intelektuální požadavky, neboť důkazy jsou předkládány pouze jednou stranou, bez možnosti vyjádření protistrany. Soudce dokonce ani obviněného neviděl, takže je ochuzen o celkový dojem z osobnosti obviněného. Takovému celkovému dojmu osobně přikládám velký význam, a tak by měl být samosoudce v tomto případě velice uvážlivý, než učiní jakýkoliv závěr.

8) § 2 odst. 7 upravuje spolupráci orgánů činných v trestním řízení se zájmovými sdruženími občanů a využívání jejich výchovného působení. Tato zásada s ohledem na to, že se trestní příkaz vydává bez jednání a tedy logicky bez účasti veřejnosti neuplatní stejně tak, jako zásada veřejnosti při veřejném projednávání věci.

9) V odst. 8 je vyjádřena zásada obžalovací tedy, že trestní stíhání je možné jen na základě obžaloby nebo návrhu na potrestání, které podává státní zástupce. Veřejnou obžalobu zastupuje v řízení před soudem státní zástupce.

Tato zásada se při vydání trestního příkazu uplatní v plném rozsah, ať už se týká řízení o obžalobě (§ 176-177 TŘ) nebo o návrhu na potrestání (§ 179 odst. 2 písm. a), 179d TŘ. Podle § 220 odst. 1 TŘ může soud rozhodovat jen o skutku, jenž je uvedený v obžalobě. Toto ustanovení lze vztáhnout i na návrh na potrestání. Státní zástupce se nemůže účastnit řízení, ve kterém samosoudce vydává trestní příkaz. Pokud by účast státního zástupce připuštěna byla, pak by musela být účast umožněna i osobě, proti níž se trestní příkaz vydává, jinak by byla porušena rovnost stran.

10) Odst. 10 vyjadřuje zásadu veřejnosti tedy, že trestní věci se před soudem projednávají veřejně

tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat

Tato zásada se v případě rozhodování o trestním příkazu neuplatní. Val'ová ⁷⁾ ve své práci neuplatnění této zásady kritizuje a tvrdí, že veřejné projednávání věci mnohdy zapůsobí výchovněji, než trest samotný. S tímto názorem souhlasím jen částečně. Myslím si totiž, že s ohledem na druhy trestů, které lze trestním příkazem uložit, půjde mnohdy o osoby prvotrestané, pro které už samotné spáchání trestního činu a následné potrestání má tak difamující účinek, že vzhledem k jejich osobě považují veřejné projednání věci⁷⁾ za poněkud nadbytečné. Nutno též zohlednit hledisko procesní ekonomie, neboť projednání věci veřejně zvyšuje celkové náklady soudního řízení, což se mi s ohledem na relativně menší závažnost trestných činů jeví jako ne příliš ekonomické.

V odst. 11,12 jsou vyjádřeny zásady bezprostřednosti a ústnosti. "Jednání před soudem je ústní, důkazy výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádějí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslýchají. Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném a neveřejném zasedání lze přihlídnout jen k důkazům, které byly při tomto jednání provedeny".

---

⁷⁾ Viktorie Val'ová - Samosoudce a trestní příkaz v československém trestním řízení, AUC 2/1985 str.125 an.

Tyto zásady se při vydávání trestního příkazu neuplatní. To považují za jednu z největších slabin trestního příkazu. Samosoudce se seznamuje s provedenými důkazy pouze prostřednictvím spisového materiálu, který byl vytvořen v případném řízení. Naprosto mu chybí osobní kontakt s účastníky řízení. Jeho hodnocení skutečnosti pouze ze spisu může být neúplné, neobjektivní a schématické. Což ovšem nechci paušalizovat, neboť závisí především na osobnosti samosoudce a jeho celkových analytických a logických schopnostech. Nicméně se mi jeví jako obtížné pouze ze spisu poznat osobnost obviněného natolik dobře, aby jenom na základě toho mohl samosoudce rozhodnout o vině a trestu. Vždy totiž velice záleží na celkové osobnosti pachatele a zejména na jeho postoji k trestnému činu. Může se tedy stát, že bezprostřední kontakt samosoudce s obviněným jej (samosoudce) přiměje ke změně výše nebo druhu trestu. De lege ferenda proto z výše uvedených důvodů navrhuji, aby samosoudce obviněného před vdáním trestního příkazu vyslechl.

To, že se zásady uvedené v odst. 11,12 při vydávání trestního příkazu neuplatní je problematické i z hlediska hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 6. TŘ

Podle důvodové zprávy k zákonu č. 292/1993 Sb. kterým se mimo jiné zavádí do trestního řádu trestní

příkaz, který byl zrušen zákonem 178/1990 Sb. jeho cílem je „výrazně odlehčit soudu, aniž by se rezignovalo na výskyt kriminality a umožnil tak, aby soud v hlavním líčení projednával především věci, které si takové pozornosti skutečně zaslouží.“⁸

Tento důvod je snad nejdůležitější proto, aby trestní příkaz (ať už v jakékoliv formě) v našem trestním řádu existoval. V žádném případě však jeho používání nesmí nikdy být na úkor základních zásad trestního řízení podle § 2 TŘ a tím méně na úkor principů obsažených v Ústavě a Listině základních práv a svobod. To se mi jeví jako zvláště závažné zejména v souvislosti se zásadou zákazu reformationis in peius, které sice není výslovně uvedena v § 2 TŘ, na níž ale dle mého názoru je nutno trvat a která je právě u trestního příkazu vyloučena ze svého uplatnění.

Rovněž nelze souhlasit s názorem, že:

„Navrhovaná úprava má současně přispět k částečnému odstranění obtíží, které vznikají u orgánů činných v trestním řízení v důsledku napjaté situace, kde zejména u soudů a prokuratury nejsou plánovaná místa plně obsazena zatímco agenda na trestním úseku je značně rozsáhlá“ S tímto názorem už

---

⁸ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 292/1993 Sb.

nesouhlasila Val'ová ve výše citovaném díle z roku 1985.

Tím méně je možno souhlasit dnes. Přesto se domnívám (zejména s ohledem na statistiku zveřejněnou MS za rok 2001), že se někteří samosoudci někdy právě tímto hlediskem řídí a trestní příkaz vydají, ač by bylo na místě nařídít hlavní líčení například proto, že skutkový stav nebyl spolehlivě prokázán opatřenými důkazy a spoléhají, že oprávněné osoby nepodají odpor.

Smyslem trestního příkazu je (už podle důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona 48/1973), že⁹ "má sloužit k vyřizování zcela jednoduchých a zcela jasných případů, kdy není třeba v plném šíři uplatňovat základní zásady trestního řízení zejména zásadu ústnosti a kdy současně jsou stanoveny záruky, aby nevznikla újma na právech obviněného". Na tom se nic nezměnilo ani po 30 letech a je nutno to v každém případě respektovat.

Další (i když v trestním řádu výslovně neuvedenou) důležitou zásadou ve vztahu k trestnímu příkazu je zásada zákazu reformationis in peius. Tento princip znamená, že „je zakázáno zhoršit

---

⁹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 48/1973 str. 11

postavení osoby, která podala opravný prostředek nebo v jejíž prospěch byl oprávněnou osobou podán. Zákaz reformationis in peius se ovšem uplatní ohledně určité osoby jenom tehdy, jestliže opravné řízení probíhá na podkladě opravného prostředku, který byl podán výlučně v její prospěch. Proto uvedený zákaz nebude platit tam, kde byl vedle opravného prostředku podaného ve prospěch některé osoby podán další opravný prostředek v její neprospěch a napadené rozhodnutí bude zrušeno v důsledku obou opravných prostředků. Totéž platí podala-li opravný prostředek oprávněná osoba (např. státní zástupce) jak ve prospěch tak v neprospěch určité osoby.¹⁰

§ 314g odst. 2 říká: „Byl-li podán proti trestnímu příkazu oprávněnou osobou (obviněným, osobou, která je oprávněna podat v jeho prospěch odvolání a státním zástupcem) ve lhůtě odpor, trestní příkaz se tím ruší a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení; při projednání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a **výměrou** trestu obsaženými v trestním příkazu. Jinak se trestní příkaz stane pravomocným a vykonatelným.“

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že při podání odporu obviněným (anebo jinou oprávněnou osobou v jeho prospěch) se princip zákazu reformationis in

---

¹⁰ Dagmar Císařová - Trestní právo procesní, 2 vydání
Linde Praha 2002 str. 484

peius neuplatní. Samosoudce může tedy obviněnému uložit v hlavním líčení přísnější trest než jaký mu uložil trestním příkazem.

S touto právní úpravou do značné míry nemohou souhlasit. Úprava platná v letech 1973-1990 umožňovala, aby po podání odporu v hlavním líčení uložil samosoudce přísnější trest pouze v případě, že by se skutkový stav na podkladě dokazování podstatně změnil. Současná právní úprava žádný takový limitující faktor nemá. Postavení obviněného je tímto znevýhodněno, protože touto právní úpravou je přímo odrazován od podání odporu. To je ještě umocněno tím, že zpětvzetí odporu je vyloučeno a samosoudce automaticky nařizuje hlavní líčení. Nelze souhlasit s argumentem, že omezená a poměrně mírná škála trestů, která lze trestním příkazem uložit, má být na druhé straně „vyvážena“ výše uvedeným způsobem. Podání odvolání (odporu) je právem obžalovaného a domnívám se, že právě v tomto případě je obžalovaný za uplatnění svého práva trestán právě výše zmíněným způsobem. Nechci podezírat samosoudce, že rozhodují trestním příkazem v takové míře (více než 50% všech trestních věcí bylo v roce 2001 vyřízeno trestním příkazem), protože spoléhají, že obvinění případně osoby oprávněné podat v jeho prospěch odvolání - odpor právě z důvodu chybějícího zákazu reformationis in peius nepodají a samosoudce pak už nebude muset nařizovat hlavní líčení. To vše nabývá na závažnosti,

když si uvědomíme, že trestním příkazem lze potrestat podmíněně trestem odnětí svobody do 1 roku a lze jím trestat za trestné činy s horní hranicí trestní sazby 5 let. Proto si obviněný při současné právní úpravě mnohdy nedovolí odpor podat, neboť si uvědomuje, že v hlavním líčení by mohl být potrestán mnohem přísněji.

Výše uvedené je podstatným zeslabením práva obviněného na obhajobu.

Z těchto důvodů navrhuji de lege ferenda vrátit se v této obelsti minimálně k úpravě před rokem 1990 případně zákaz reformationis in peius plně uplatnit i v souvislosti s trestním příkazem

Podle § 314e odst. 2 písm.d) může samosoudce uložit trestním příkazem peněžitý trest. Peněžitý trest může být podle § 53 odst. 1 TZ uložen ve výměře od 2.000,- do 5.000.000,- Kč. Dle mého názoru je peněžitý trest uložený např. v řádech milionů natolik závažnou újmou, že vzhledem ke všem specifikům právní úpravy trestního příkazu navrhuji **de lege merenda limitovat výši peněžitého trestu, který lze uložit trestním příkazem podstatně nižší částkou. Jako přiměřená mi připadá částka 500.000,- Kč**

Jako pozitivní posun oproti předchozí právní úpravě vnímám to, že novela tr. řádu 265/2002 Sb.

zpřesnila poučení obviněného o právu podat odpor. § 314f odst. 1 písm. f) říká: „Trestní příkaz obsahuje poučení o právu podat odpor včetně upozornění, že v případě, kdy obviněný odpor nepodá, vzdává se práva na projednání v hlavním líčení“. Tím myslím došlo k významnému posílení práv obviněného.

Souhlasím s názorem pana Zemana uvedeným v jeho diplomové práci, že totiž poté, co některá z oprávněných osob podá proti trestnímu příkazu odpor a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení, měl by být samosoudce, který trestní příkaz vydal, z následného hlavního líčení vyloučen a věc by měl rozhodnout samosoudce jiný.¹¹

Podle § 314e odst. 1 TŘ samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, **jestliže se skutkový stav spolehlivě prokázal z opatřených důkazů**. Pokud hlavní líčení provádí samosoudce, který trestní příkaz vydal, snaží se, aby v tomto hlavním líčení pokud možno potvrdil trest, který uložil trestním příkazem. Pokud by totiž rozhodl v hlavním líčení výrazně jinak, pak by přiznal, že skutkový stav při vydání trestního příkazu spolehlivě prokázán nebyl, trestní příkaz tudíž vůbec neměl vydat, ale měl rovnou nařídít hlavní líčení. Jak uvádí P. Vantuch „věc má i své psychické pozadí, neboť samosoudce na rozhodnutí,

---

¹¹ Zeman - Diplomová práce - trestní příkaz

které trestním příkazem vydal, nemůže zapomenout i kdyby sebevíc chtěl. A to i když byl trestní příkaz po podání odporu zrušen.¹²

Považuji proto za vhodné řešení, které navrhuji výše uvedený diplomant. Pokud by totiž hlavní líčení prováděl jiný samosoudce než, který vydal trestní příkaz, pak by ten nebyl zatížen svým předchozím rozhodnutím a věc by posoudil objektivněji nejen s ohledem na míru prokázanosti či neprokázanosti skutkového stavu, ale i s ohledem na osobnost pachatele (kterého při hlavním líčení vidí poprvé) a i s ohledem na svědky, o nichž platí totéž. Bylo by totiž chybou si nepřipustit, že soudce by měl být nejen dobrým právníkem, ale měl by být i dobrým psychologem, neboť o vině a trestu nerozhodují jen objektivní hlediska, ale i hlediska subjektivní nelze zcela popřít, neboť i soudce je člověk. Jenom nezaujatý samosoudce si totiž v hlavním líčení dokáže vytvořit ucelený a pokud možno objektivní obraz o všech důležitých okolnostech případu a o osobnosti pachatele a na základě toho pak vydat spravedlivý rozsudek. Na postavení obviněného by navrhovaná změna měla příznivější dopad z toho pohledu, že při rozhodování se o tom, zda podat nebo neprodat odpor by měl zaručeno, že pokud odpor podá, pak, samosoudce v hlavním líčení na jeho případ bude nahlížet z výše

---

¹² Vantuch P. „K významu opodstatněnosti trestního příkazu v trestním řádu“, Právní rozhledy č. 1/1996 35 an.

uvedených důvodů objektivně. Tato výhoda pro obviněného je však bohužel „vyvážena“ tím, že neplatí v těchto případech zákaz reformace in peius a obviněný si proto svým postavením ani nadále nemůže být jistý.

Doznání obviněného:

Další problematický bod trestního příkazu spatřuji v tom, že současná právní úprava nepodmiňuje vydání trestního příkazu mj. i doznáním obviněného.

§ 314e odst.5 tr. zákona platného v letech 1973-1990 stanovil, „že trestní příkaz může samosoudce vydat, jestliže se obviněný v průběhu objasňování doznal a samosoudce vzhledem k výsledkům objasňování neměl důvod pochybovat o pravdivosti tohoto doznání anebo jestliže rozhodné skutečnosti byly zjištěny vlastním pozorováním veřejného orgánu.“

V současné době tedy obviněný může po celou dobu přípravného řízení svoji vinu popírat, navrhopat provedení nových důkazů (které ale např. orgány činné v trestním řízení neprovedou) a samosoudce jej přesto uzná vinným a odsoudí jej trestním příkazem. Je potom logické, že obviněný podá odpor a samosoudce musí nařídít hlavní líčení. Z toho plyne, že trestní příkaz je v těchto případech vydán zbytečně a už z hlediska ekonomického by bylo lépe, kdyby

samosoudce nařídil rovnou hlavní líčení, neboť výše uvedená situace naprosto popírá jeden z hlavních cílů trestního příkazu a tím je urychlení řízení. A to odhlížím od otázky, kde bere samosoudce jistotu, že i přestože obviněný vinu popírá a navrhuje nové (a neprovedené) důkazy, je tento vinen. V takovém případě není skutkový stav spolehlivě prokázán (jak by mohl, když důkazy navrhované obviněným nebyly v případném řízení provedeny) a tudíž nejsou splněny podmínky pro vydání trestního příkazu.

De lege ferenda tedy navrhuji, aby se přiznání obviněného opět stalo jednou z nezbytných podmínek pro vydání trestního příkazu.

Poučení o právu podat odpor:

Podle § 314f odst. 1 písm.f) obsahuje trestní příkaz poučení o právu podat odpor včetně upozornění, že v případě, kdy obviněný odpor nepodá, vzdává se tím práva na projednání věci v hlavním líčení.

Vzhledem k tomu, že „při projednávání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výší trestu uloženými v trestním příkazu“ (314g odst. 2 TR), považují za nedostatek současné právní úpravy, že tento závažný důsledek není v poučení o právu podat odpor uveden. Pokud tedy obviněný není zastoupen obhájcem nebo nemá

sám právnícké vzdělání, bude pro něho velice nemilým překvapením, když při vyhlášení rozsudku v hlavním líčení zjistí, že mu byl uložen přísnější trest, než který obdržel trestním příkazem.

Zásadou zákazu reformationis in peius (resp. její neuplatnění) považují za natolik důležitou, že nechápu, proč i po 10ti letech od znovuzavedení trestního příkazu tato skutečnost v poučení o právu podat odpor není uvedena. Posílila by se nejen právní jistota odsouzeného trestním příkazem, ale v neposlední řadě by došlo i ke snížení počtu podaných odporů a tedy i ke snížení počtu případů, kdy je nařízeno hlavní líčení, neboť řada odsouzených by při vědomí, že zákaz reformationis in peius v tomto případě neplatí, odpor nepodala a spokojila by se s trestem, který jim byl trestním příkazem uložen. Naplnil by se tak i smysl tohoto institutu, kterým je zrychlení trestního řízení v jednoduchých věcech.

De lege ferenda proto navrhuji, aby § 314f odst. 1 písm.f) zněl:

Trestní příkaz obsahuje poučení o právu podat odpor, včetně upozornění, že v případě, kdy obviněný odpor nepodá, vzdává se tím práva na projednání věci v hlavním líčení. Při projednání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani

druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu.

Nemožnost zpět vzetí podaného odporu:

Další problém institutu trestního příkazu, na který bych rád upozornil je skutečnost, že podáním odporu se trestní příkaz ze zákona ruší a samosoudce nařídí hlavní líčení (§ 314g odst. 2)

Jednou podaný odpor už nelze vzít zpět. Jestliže je možné, aby v případě, kdy je obviněný stíhán pro trestní čin uvedený v § 163a, poškozený vzal souhlas s trestním stíháním zpět až do doby, než je trestní příkaz doručen některé z osob uvedených v § 314g odst. 1 (tedy státnímu zástupci a osobám, které jsou oprávněny podat odvolání) a v případech, kdy tak může učinit státní zástupce podle § 314g odst. 4, pak by měly mít tyto osoby (a pochopitelně obviněný, pokud odpor podá) možnost jednou podaný odpor vzít zpět, a to až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě. Pokud by bylo umožněno těmto osobám zpět vzetí podaného odporu, pak by se opět naplnil výše uvedený smysl trestního příkazu. Jestliže je tato možnost dána u ostatních řádných i mimořádných opravných prostředků, pak nechápu, jaký byl úmysl zákonodárce, když stejnou možnost vyloučil v případě podaného odporu.

Pokud by de lege ferenda zpět vzetí odporu bylo umožněno, pak by se samozřejmě měl i zde uplatnit princip, že pokud vezme zpět odpor státní zástupce, může tak učinit pouze se souhlasem obviněného.

Nesouhlasím s německou právní úpravou, kdy v případě zpětvzetí odporu obviněný je nutný souhlas státního zástupce. Dle mého názoru je to nadbytečné omezení práv obviněného. Zpětvzetí odporu kteroukoliv z oprávněných osob by se trestní příkaz stal pravomocným.

Nevidím smysl v tom, aby v tom případě zákon nutil strany k něčemu, co sami nechtějí. Dojde tak nejen k urychlení projednávání té které věci, ale i k úspoře v některých případech i zbytečně vynaložených finančních prostředků, které se místo na nechtěné hlavní líčení mohou využít efektivněji. A co je nejdůležitější, postavení obviněného bude opět posíleno, neboť současný stav u něj nutně vyvolává dojem, že nemožnosti zpět vzetí odporu je „trestán“ za to, že si vůbec dovolil odpor podat.

Navrhuji tedy doplnit § 314 g takto:

„Obviněný, osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání a státní zástupce mohou jimi podaný odpor vzít zpět až do doby než samosoudce (v hlavním líčení) začne vyhlašovat rozsudek“.

Je zajímavé sledovat vývoj jakým prošel institut trestního příkazu od roku 1990.

V porevoluční euforii poslanci FS označili trestní příkaz za protiprávní institut popírající právo obviněného na obhajobu a současně se zrušením zákona o přečinech zrušili novelou provedenou zákonem č. 178/1990 institut trestního příkazu.

Neuplynuly ani čtyři roky a poslanci Parlamentu ČR do trestního řádu institut trestního příkazu zákonem 292/1993 Sb. znovu zavedli. Jiný vývoj se dle mého názoru ani nedal očekávat. Nárůst trestné činnosti po roce 1990 byl natolik masivní, že bylo nutno nějakým způsobem přetíženým soudům ulehčit, což je vyjádřeno i v důvodové zprávě z r. 1993, která uvádí: „institut trestního příkazu by měl výrazněji odlehčit soudu a umožnit tak, aby soud v hlavním líčení projednávat především věci, které si takové pozornosti skutečně **zaslouží**“.¹³

Je pro mne záhadou, kde se vzal v této důvodové zprávě tak neprávnícký a neurčitý pojem jako je slůvko „zaslouží“. A stejně jako P. Vantuch v již citovaném příspěvku si neumím představit, kdo a hlavně podle jakých kritérií bude určovat, které věci si projednání v hlavním líčení zaslouží a které nikoliv. Naštěstí zákonná formulace § 314e odst. 1 je

---

¹³ Důvodová zpráva k zákonu 292/1993 Sb. Str. 39-40

podstatné určitější a poměrně jasně určuje, kdy samosoudce může trestní příkaz vydat.

I když si dovedu představit, že na to, zda je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy či nikoliv, mohou v konkrétním případě existovat různé názory. O tom však už rozhoduje samosoudce.

Zatímco v roce 1990 hovořili poslanci Federálního shromáždění v souvislosti s trestním příkazem o popírání práva obviněného na obhajobou, pak trestní příkaz přijatý v roce 1994 znamenal dle mého názoru výrazný posun zpět (což s ohledem na to, v jaké době platil trestní příkaz z roku 1973 je alarmující). Tyto rozdíly jsou zejména:

- 1) Výrazně se rozšířil okruh trestních věcí, na které dopadá, navíc jde o řízení o trestných činech a nejenom přečinech jako doposud (tj. do r. 1990)
- 2) Výrazně se zpřísnila sazba, která lze trestním příkazem uložit (včetně šestinásobného zvýšení horní hranice trestu odnětí svobody) platilo do 1. ledna 2002.
- 3) Vydání trestního příkazu není podmíněno souhlasem státního zástupce, nevztahuje se tudíž na další řízení v případě podání odporu zákaz reformationis in peius.
- 4) Trestní příkaz obsahuje výrok o náhradě škody, jestliže byl nárok na její náhradu uplatněn.

1.1

jak lze vypočítat a jak uvádí řada autorů (mj. citovaný P. Vantuch), bylo by možno při důsledném využívání institutu trestního příkazu rozhodnout v 83% trestních věcí. I když soudce je oprávněn (nikoliv povinen) vydat v té které konkrétní věci trestní příkaz, přesto (jak jsem již uvedl dříve a jak vyplývá ze statistiky Ministerstva spravedlnosti) rozhodují soudy trestním příkazem v 50% všech trestních věcí.

2.1.

Členem Rady Evropy je Česká republika (jako jeden z nástupců zaniklé ČSFR) již od 1.1.1993 a o Doporučení RE č. R (87) ze 17.9.1987 museli (a měli) poslanci Parlamentu ČR vědět. Přesto ve znovu přijatém trestním příkazu (jehož účinnost nastala 1.1.1994) nejen ponechali možnost nepodmíněného odsouzení, ale ještě horní hranici šestinásobně zvýšili. Přestože Doporučení není právně závazné, myslím si, že je vhodné - minimálně v tomto konkrétním případě se jím řídit. Tento závažný nedostatek byl odstraněn až po dlouhých osmi letech novelu trestního řádu 265/2001sb. účinnou od 1.1.2002.

3.1.

K důsledkům neuplatnění zákazu reformationis in peius při vydávání trestního příkazu se vyjadřují na jiných místech své práce.

4.1.

To, že trestní příkaz obsahuje výrok o náhradě škody, jestliže byl nárok na její náhradu řádně uplatněn (§ 314f odst. 1 písm.e) lze považovat za přínos. Ovšem tato výhoda je „vyvážena“ tím, že poškozený není oprávněn podat odpor pokud jde o povinnost k náhradě škody na rozdíl od úpravy týkající se odvolání (§ 247 odst. 1 TŘ), kde se říká: „V neprospěch obžalovaného může rozhodnutí napadnout jen státní zástupce, toliko pokud jde o povinnost k náhradě škody, má toto právo též poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody“.

Tím se celá úprava postavení poškozeného v souvislosti s trestním příkazem stává nedokonalou a zákonodárce jej neodůvodněně znevýhodnil. Takže v případě, že některá z osob uvedených v § 314g odst. 1TŘ podá odpor a je nařízeno hlavní líčení, nezbuďte poškozenému (když nejsou splněny podmínky § 229 TŘ) nic jiného, než vymáhat náhradu škody občanskoprávní cestou, což je v daném případě nejen zdlouhavé, ale

ještě to zbytečně zatěžuje už beztak přetížené občanskoprávní soudy.

Proto navrhuji § 314 odst. 1 doplnit o větu:

„v neprospěch obviněného je oprávněn podat odpor (též) poškozený, a to toliko pokud jde o povinnost k náhradě škody, za předpokladu, že právo na náhradu škody uplatnil“.

Novela z roku 1995 č. 152/1995 Sb. rozšířila škálu trestů, které lze uložit trestním příkazem o trest obecně prospěšných prací. Dle mého názoru jde o jeden z nejvhodnějších trestů, neboť představuje tu nejmenší újmu pro obviněného ze všech trestů, které lze trestním příkazem uložit a pokud je trestní příkaz vydán v méně závažných věcech, mělo by jít o trest nejčastěji ukládaný.

Naproti tomu o trestu vyhoštění (byť do 5ti let), který byl zaveden novelou trestního řádu v roce 2001 už toto tak jednoznačně tvrdit nemohu. Tento trest může pro obviněného v řadě případů představovat značnou újmu ať už z důvodů, kdy má být cizinec vyhoštěn do země například ekonomicky nestabilní, nebo jde do konce o cizince, který má v České republice ekonomické a sociální zázemí a na našem území už pobývá delší dobu. Soudce by v těchto případech měl postupovat velice obezřetně a pokud jsou splněny výše uvedené předpoklady, trestní příkaz

vůbec nevydávat, ale rovnou nařídít hlavní líčení a obviněného osobně vyslechnout. Je totiž vysoce pravděpodobné, že takový obviněný se s trestem nespokojí a podá odpor. Tím bude (opět jak jsem již několikrát uvedl) popřen smysl trestního příkazu.

Další problém trestního příkazu spatřuji v tom, že jím lze při splnění všech zákonných podmínek uložit trest za trestný čin, u kterého horní hranice trestní sazby činí až 5 let. Jestliže je tedy vydáván trestní příkaz proti osobě, která v době spáchání trestního činu nedovršila 18ti let (ale v době vydání trestního příkazu už pochopitelně ano) například pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 3 TZ, kde trestní sazba činí 2-8 let, pak se tato sazba v daném případě snižuje na polovinu podle § 79 odst. 1 (tj. 1-4 roky), a pokud je v rozsudku stanoven trest odnětí svobody maximálně na dva roky (protože pro použití § 58 odst. 1 je rozhodná výměra trestu uložená soudem v rozsudku nikoliv trestní sazba tohoto trestu obsažená ve zvláštní části trestního zákona), pak jsou samozřejmě splněny všechny zákonné požadavky pro to, aby trestní příkaz mohl být vydán.

14

Ovšem když si uvědomíme, že škoda, kterou pachatel mohl svým jednáním způsobit může činit

---

¹⁴ Šámal, Půry, Rizman - Trestní ho zákona, komentář 5 vydání CH Beck, Praha 2003, str. 457

nejméně 500.000,- Kč (§ 247 odst. 3 TZ předpokládá vznik značné škody, kterou § 89 odst. definuje jako škodu dosahující částky nejméně 500.000,- Kč), pak musíme dojít k závěru, že s ohledem na škálu trestů, je v tomto případě vydání trestního příkazu značně nepřiměřené a dovoluji si tvrdit, že trest nesplňuje svůj účel ve smyslu § 23 TZ (tj. chránit společnost před pachateli trestních činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovávat jej k tomu, aby vedl řádný život tím působil výchovně na ostatní členy společnosti).

O tom, že by v tom případě podal odpor obviněný nelze reálně uvažovat. Stejně tak nelze mít jistotu, že v každém takovém případě podá odpor státní zástupce.

Tato problematika byla vyřešena přijetím zákona 218/2003 o soudnictví ve věcech mládeže. Podle § 63 zákona 218/2003 v řízení ve věcech mladistvého nelze vydat trestní příkaz.

Trestní příkaz a zvláštní způsoby řízení

Z hlediska systematiky je institut trestního příkazu zařazen v Trestním řádu do hlavy dvacáté nazvané „Zvláštní způsoby řízení“. Tato hlava obsahuje tyto instituty:

- 1) Řízení proti uprchlému 202 - 306a
- 2) Podmíněné zastavení trestního stíhání 307 - 308
- 3) Narovnání 309 - 314
- 4) Řízení před samosoudcem 314a - 314d
- 5) Trestní příkaz 314e - 314g
- 6) Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu 314h - 314k

Do 31.12.2003 upravovala tato hlava v § 291 - 301 TŘ problematiku řízení proti mladistvému.

Všechny uvedené instituty mají s trestním příkazem společné to (jak už napovídá název hlavy), že jde o zvláštní způsoby řízení. Z toho tedy plyne, že při jejich použití (stejně jako při použití trestního příkazu) nelze postupovat ani v nejmenším mechanicky, ba právě naopak, snad s ještě větší pečlivostí než při tzv. „normálním“ způsobu trestního řízení. Rád bych se zde proto výše uvedeným institutům podrobněji věnoval:

1) Řízení proti uprchlému

Podle § 302 „řízení proti uprchlému lze konat proti tomu, kdo se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá“.

Toto řízení je možno vést proti obviněnému, kterého nelze postavit před soud a dokonce ani nebyl v žádném stádiu řízení vyslechnut, a to proto, že se trestnímu stíhání vyhýbá pobytem v cizině nebo tím,

že se skrývá. Řízení proti uprchlému lze konat jen poté, komu bylo sděleno obvinění z trestného činu, a to postupem podle § 303, tedy doručením usnesení o zahájení trestného stíhání obhájci. Další zvláštností tohoto řízení je to, že obviněný musí mít obhájce již v přípravném řízení podle § 36 odst. 1 písm. d). Novela zák. č. 265/2002 významně posílila právo obviněného na spravedlivý proces a to ve smyslu, že poté, co odpadnou důvody řízení proti uprchlému, pokračuje se v řádném řízení, a to provedením hlavního líčení. Novela též odstranila nemožnost vést řízení proti uprchlému mladistvému. Samotný pobyt obviněného v cizině není důvodem k zahájení řízení proti uprchlému. Musí být zjištěn úmysl vyhybat se trestnímu stíhání. „Pro vyhybání s není rozhodné, zda jde o státního občana republiky, cizince nebo osobu bez státní příslušnosti“ (R38/1995).

Řízení proti uprchlému lze zahájit až tehdy, není-li možné podle mezinárodních smluv požádat cizí stát o převzetí trestního stíhání svého příslušníka nebo nejsou-li dány důvody pro odevzdání věci do ciziny a nepřichází v úvahu ani jeho vyžádání.¹⁵

Podle judikatury je soud povinen v každém stádiu trestního stíhání zkoumat důvody pro konání hlavního líčení.

---

¹⁵ Šámal, Král, Baxa, Půry - Trestní řád - komentář II. Díl, 4 vydání CH Beck 2002 str. 1805

Vzhledem k povaze tohoto řízení musí mít obviněný vždy obhájce, který má stejná práva jako obviněný (304 TŘ).

Podle § 305 TŘ o konání řízení proti uprchlému rozhoduje soud na návrh státního zástupce nebo i bez takového návrhu. Pokud soud shledá, že podmínky pro konání řízení proti uprchlému nejsou dány, pak věc vrátí státnímu zástupci k došetření (viz. § 188 odst. 1 písm. e TŘ). O konání řízení proti uprchlému na základě návrhu státního zástupce nebo i bez návrhu rozhodne soud v neveřejném zasedání nebo v hlavním líčení zvláštním usnesením, pokud se po přezkoumání obžaloby nerozhodne nařídít její předběžné projednání.

Z povahy věci plyne, že veškeré písemnosti určené pro obviněného se doručují toliko obhájci. To je vyjádřeno i v § 306 odst. 1 TŘ a to způsobem jako kdyby se písemnosti doručovaly samotnému obviněnému (tzn. Podle § 64). Požadavek § 306 odst. 2 TŘ je zdůvodněn zásadou veřejnosti. Z toho důvodu se předvolání k hlavnímu líčení nebo veřejnému zasedání vhodným způsobem uveřejní. Opomenutí této povinnosti je podle R 71/1980-I stejně vážnou procesní vadou, jako když předvolání není řádně doručeno obviněnému.

§ 306a TŘ umožňuje ve zde uvedených případech, aby se obviněný domáhal znovu provedení důkazů, které

byly prováděny v řízení konaném proti uprchlému obviněnému. Pokud důkazy nelze znovu provést, pak se obviněnému musí přečíst protokoly o jejich provedení. Není-li postupováno tím či oním způsobem, nelze důkazy v trestním řízení provést.

Podle § 306a odst. 2 TŘ skončilo-li řízení proti uprchlému pravomocným odsuzujícím rozsudkem a poté pominuly důvody, pro které se řízení vedlo, na návrh odsouzeného podaný do osmi dnů od doručení rozsudku, soud prvního stupně takový rozsudek zruší a v rozsahu stanoveném v odst. 1 se hlavní líčení provede znovu. O právu navrhnout zrušení pravomocného rozsudku musí být při jeho doručení odsouzený poučen. Po zrušení rozsudku provede soud hlavní líčení v celém rozsahu. Toto ustanovení se použije i v řízení před samosoudcem a to i tam, kde bylo rozhodnuto trestním příkazem. Jak vyplývá z odst. 3 § 306a uplatní se zřejmě i při použití trestního příkazu v řízení proti uprchlému zásada zákazu reformace in peius.

2) Podmíněné zastavení trestního stíhání

I tento institut má stejný cíl jako trestní příkaz. Totiž zrychlit a zefektivnit trestní řízení. Mezi obecné požadavky aplikace tohoto ustanovení patří menší společenská nebezpečnost, souhlas pachatele, nahrazení škody, kterou způsobil a celková pachatelova osobnost. Stejně jako i u ostatních druhů řízení podle této hlavy je ponecháno obviněnému právo

domoci se ústního projednání své věci před soudem. Právo opravného prostředku má samozřejmě i poškozený a v případě, že rozhodne o podmíněném zastavení trestního stíhání soud, též státní zástupce. Jedním z cílů tohoto institutu je mono jiné i zmírnění difamujících účinků odsouzení. Jestliže pachatel splnil podmínky § 306 odst. 1 TŘ, pak je zde velká naděje na účinnou resocializaci a uložení podmíněného trestu je dostačující. Státní zástupce může o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhodnout kdykoliv od zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 TŘ) do podání obžaloby (§ 176 TŘ). V řízení před soudem o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhoduje především samosoudce, neboť i zde stejně jako v případě trestního příkazu půjde o trest s horní hranicí 5ti let. Rozhodující je sazba uvedená ve zvláštní části trestního zákona. Nepřihlíží se tedy k modifikacím stanoveným pro zvláště nebezpečného recidivistu (§ 42 TZ) nebo pachatele činu spáchaného ve prospěch zločinného spolčení.

Souhlas obviněného je nutno odlišit od doznání. To se musí vztahovat na celý skutek (resp. na všechny skutkové nikoliv právní okolnosti činu). Souhlas poškozeného se nevyžaduje a jeho nesouhlas nemusí být v konkrétním případě při splnění ostatních zákonných podmínek na překážku. Toto ustanovení je důvodné, neboť svůj nesouhlas může vyjádřit stížností proti usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání, a

to i v případě, že se dohodl s obviněným na náhradě škody.

Doznání obviněného je jednou z nutných podmínek použití tohoto institutu. Pokud jsou mezi jeho výpovědí a dalšími důkazy rozpory takového druhu, že není možno dovodit naplnění skutkové podstaty určitého trestného činu, pak je nutno nařídít hlavní líčení.

Další podmínkou je, že obviněný uhradil poškozenému škodu, kterou svým činem způsobil, případně o náhradě škody uzavřel s poškozeným dohodu. Tato podmínka však není bezvýjimečná. O podmíněném zastavení trestního stíhání lze rozhodnout i v případě, že poškozený nejen odmítne plnění náhrady škody ze strany obviněného, ale i pokud odmítne uzavřít dohodu o náhradě škody. Stejně tak lze postupovat v případě, že se poškozený zdržuje na neznámém místě. Při komunikaci mezi obviněným a poškozeným hraje významnou úlohu probační úředník, neboť by to měl být právě on, kdo svými kvalifikačními a osobnostními předpoklady přispěje k celkovému urovnání konfliktu. Nelze totiž opomenout fakt, že vzájemný vztah mezi obviněným a poškozeným je ve velké většině případů poznamenán negativními emocemi, které vhodným přístupem může utlumit pouze zkušený prostředník. Dalším úkolem mediátora je kontrola podmínek, za nichž bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno. Obviněný musí škodu nahradit v průběhu zkušební doby. Rozhodnutí o podmíněném

zastavení trestního stíhání činí státní zástupce formou usnesení, které musí obsahovat též popis skutku (§ 120 odst. 3) a jeho právní kvalifikaci. Soud prvního stupně může rozhodnout ve veřejném (popř. neveřejném) zasedání, v rámci předběžného projednání žaloby (§ 188 odst. 1 písm. f TR). Tento postup však bude spíš výjimečný, neboť samosoudce obžalobu předběžně neprojednává (§ 314c odst. 1 věta první). Soud prvního stupně může tímto způsobem rozhodnout též v hlavním líčení (§ 223a odst.1), mimo něj (§ 231 odst. 1) nebo ve zjednodušeném řízení konaném o návrhu na potrestání (§ 314b). Soud druhého stupně o podmíněném zastavení trestního stíhání nemůže rozhodnout, a to ani v rámci řízení o odvolání nebo stížnosti.

Obviněnému lze kromě náhrady škody uložit i další přiměřená omezení či povinnosti. Ty ale musí mít souvislosti se spácháním trestným činem. Nelze uložit zákaz činnosti ani zákaz pobytu, neboť by šlo o nepřímé uložení trestu, což je nepřípustné (k tomu viz. i R 6/99). Podmíněné zastavení trestního stíhání není rozhodnutí o vině (jde o tzv. mezitímní rozhodnutí), proto musí být závěr o právní kvalifikaci skutku formulován tak, aby respektoval presumpci nevinu (NS 9/2111-T.247)

Předpokladem výroku, že se obviněný ve zkušební době osvědčil, je splnění všech stanovených podmínek

tzn. vedení řádného života, úhrada způsobené škody a vyhovění případným dalším podmínkám. Rozhodující jsou skutečnosti spadající do zkušební doby.

Rozhodnutí o osvědčení lze vydat až po uplynutí celé zkušební lhůty. Naproti tomu rozhodnout o pokračování v trestním stíhání lze kdykoliv v jejím průběhu až do jednoho roku po jejím uplynutí. Usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání se neruší a v trestním stíhání se pokračuje tam, kde bylo přerušeno. Ač zákon žádnou formu nestanoví, státní zástupce i soud rozhodují usnesením a soud rozhoduje stejně jako o podmíněném zastavení trestního stíhání v neveřejném zasedání. Pokud soud nebo státní zástupce vysloví osvědčení, pak se zastavení trestního stíhání stává definitivním a nepodmíněným. Vzniká překážka věci rozhodnuté.

Ustanovení § 308 odst. 2 vyjadřuje tzv. zákonnou fikci a jejím smyslem je chránit obviněného před nečinností státních orgánů (v tomto případě soud nebo státní zástupce). Pokud obviněný spáchal ve zkušební době další trestný čin, pro který nebyl ještě pravomocně odsouzen, pak s rozhodnutím, že se obviněný neosvědčil, je nutno s ohledem na zásadu presumpce nevinny vyčkat až do pravomocného odsouzení za tento trestný čin. To ovšem za předpokladu, kdy důvody neosvědčení se, nejsou spatřovány v jiných okolnostech.

Narovnání

Institut narovnání se stal součástí trestního řádu dne 1.9.1995 a jeho cílem je stejně jako u předchozího institutu zefektivnění a zrychlení práce orgánů činných v trestním řízení. Podstatou narovnání je dohoda mezi pachatelem a státem (a konkrétní oběti) o tom, že dojde k ukončení trestního stíhání pachatele v případě, že ten splní zákonem stanovené podmínky. Na první pohled se tedy jedná o podobný institut jako je podmíněné zastavení trestního stíhání, ovšem s některými výraznými modifikacemi.

Právo obviněného na spravedlivý proces je stejně jako u podmíněného zastavení zaručeno a to, hned ve dvou směrech. Jednak nemusí dát s narováním souhlas a jednak má zachováno právo stížnosti, a to i v případě, když předtím souhlas s narováním udělil. Souhlas obviněného nelze chápat s ohledem na princip presumpce neviný jako jeho přiznání.

Narovnání se použije zejména v případech, kdy není výrazněji dotčena veřejná sféra, ale jedná se spíše o vztah mezi pachatelem a poškozeným. Jestliže soud neshledá podmínky pro narovnání, nařídí hlavní líčení. Stejně jako v případě podmíněného zastavení trestního stíhání, hraje i v tomto případě významnou

úlohu pracovník probační a mediační služby. Jeho pozice ale musí být přísně vyvážena vůči oběma stranám. Stejně jako u trestního příkazu a podmíněném zastavení trestního stíhání činí horní hranice trestní sazby 5 let.

Na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání je u narovnání potřebný souhlas poškozeného. To plyne z logiky věci, neboť podstatou narovnání je dohoda. Pokud je poškozených více, pak je nutný souhlas všech. Okruh poškozených zahrnuje nejen ty, kteří mají nárok na náhradu škody (§ 43 odst. 3 TR), ale i všechny ostatní, jimž byla způsobena újma majetková, na zdraví, morální nebo jiná škoda. Zákon totiž nerozlišuje mezi poškozeným, který má být odškodněn a osobou, která dává souhlas k narovnání. Osobně se přikláním k druhému názoru, že okruh poškozených by měl být omezen pouze na ty, kteří uplatnili nárok na náhradu škody a zároveň byli bezprostředně postiženi. Podstatou narovnání je totiž právě urovnání bezprostředního konfliktu mezi pachatelem a poškozeným. Podle zákona 265/201 Sb. nelze o narovnání jednat s právními nástupci poškozeného. To vyplývá mimo jiné i z toho, že narovnání slouží i k odstranění újmy pocíťované bezprostředně obětí.

INSTITUTY PODOBNÉ TRESTNÍMU PŘÍKAZU V JINÝCH PRÁVNÍCH ODVĚTVÍCH:

§ 5 obč. zákona; předběžný zákaz zásahů

„Došlo-li ke zřejmému zásahu do pokojného stavu, lze se domáhat ochrany u příslušného orgánu státní právy. Ten může předběžně zásah zakázat nebo uložit, aby byl obnoven předešlý stav. Tím není dotčeno právo domáhat se ochrany u soudu“.

Hlavním smyslem tohoto občanskoprávního institutu je zajistit rychlou ochranu oprávněného subjektu a (stejně jako u trestního příkazu) zajistit větší operativnost v určitých případech. Na rozdíl od trestního příkazu, který vždy a bezvýjimečně vydává soud, předběžný zákaz zásahů vydává správní orgán. Dalším rozdílem je, že soud se v rámci trestního příkazu zabývá nejen skutkovými okolnostmi konkrétního případu, ale (a samozřejmě) případ posoudí i ze strany právní, oproti tomu správní orgán se při aplikaci § 5 obč. z. zabývá výlučně faktickým stavem věci a právní posouzení, tj. zda skutečně došlo k zásahu do pokojného stavu ponechává soudu. Ten samozřejmě není vázán rozhodnutím správního orgánu.

Společným rysem obou institutů je i to, že se postižený subjekt (a v případě trestního příkazu i subjekty jiné) může domáhat právní ochrany u soudu.

Tím je i naplněno ust. čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Pokud orgán státní správy rozhodne o určitém faktickém stavu a žádný z účastníků se neobrátil na soud, pak je jeho rozhodnutí konečné. Nikoliv však konečné v tom směru - jak uvádí Viktor Knapp, že by jím byl závazným a konečným způsobem určen i stav právní.

Zbývá jen podotknout, že oba právní instituty mají společné i to, že pokud se oprávněná osoba obrátí na soud (resp. V případě trestního příkazu podá opravný prostředek formou odporu), pak následné jednání a rozhodnutí soudu je považováno za prvoinstanční. Z toho plyne, že tím nijak není dotřena možnost použití řádných a mimořádných opravných prostředků.

Platební rozkaz (172 OSŘ)

Dalším (a výrazně podobnějším) institutem je platební rozkaz.

§ 172 OSŘ říká: " Soud může i bez výslovné žádosti žalobce a bez slyšení žalovaného vydat platební rozkaz, je-li v žalobě uplatněno právo na zaplacení peněžité částky a vyplývá-li uplatněné právo ze skutečností uvedených žalobcem. V platebním rozkazu žalovanému uloží, aby do 15ti dnů od doručení platebního rozkazu žalobci zaplatil uplatněnou

pohledávku a náklady řízení nebo aby v téže věci podal odpor u soudu, který platební rozkaz vydal.

Odst. 2: Platební rozkaz nelze vydat:

- a) Jde-li o věc, ve které má jednat a rozhodovat Senát
- b) Není-li znám pobyt žalovaného
- c) Má-li být platební rozkaz doručen žalovanému do ciziny

Odst. 3: Nevydá-li soud platební rozkaz, nařídí jednání

Stejně jako v případě vydání trestního příkazu je věcí úvahy soudu, zda za splnění ostatních podmínek vydá platební rozkaz, anebo zda nařídí hlavní líčení, a to i v případech, kdy žaloba obsahuje návrh na vydání platebního rozkazu. A i zde jsou v případě vydání platebního rozkazu kladeny zvýšené nároky na osobní i odborné kvality soudce, neboť ten rozhoduje ve věci samé bez slyšení žalovaného. To je umocněno ještě tím, že peněžitá částka, kterou lze platebním rozkazem vymáhat není nikterak omezena. Tím se dostáváme až do poněkud absurdní situace, kdy platební rozkaz (coby soukromoprávní institut) může ve svém důsledku znamenat pro postiženého daleko větší újmu, než když je proti němu uplatněn (samozřejmě z naprosto jiného

důvodu) trestní příkaz. Z toho důvodu si dovoluji navrhnout, aby částka, kterou lze platebním rozkazem vymáhat, byla omezena na 500.000,- Kč.

Aby byl zachován smysl platebního rozkazu, tedy hospodárnost a rychlost řízení, musí stejně jako v případě vdání trestního příkazu samosoudce před jeho vydáním pečlivě zvážit, zda vzhledem k okolnostem není vhodnější nařídit rovnou hlavní líčení.

Podle § 73 OSŘ „je nutno platební rozkaz doručit žalovanému do vlastních rukou, náhradní doručení je vyloučeno. Nelze-li platební rozkaz doručit i jen jednomu ze žalovaných, soud jej zruší v plném rozsahu“ (odst.2). Postup při doručování podle odst. 1 je identický s postupem při doručování trestního příkazu. Zvláštnost je, že proti usnesení o zrušení platebního rozkazu je přípustné odvolání a zrušení platebního rozkazu má stejný účinky, jako včas podaný odpor.

Odpor

Při porovnání odporu proti trestnímu příkazu a odporu proti platebnímu rozkazu, lze dojít k největším podobnostem. Stejně jako trestní příkaz, tak i platební rozkaz, proti němuž nebyl podán odpor, má účinky pravomocného rozsudku (viz. § 174 odst. 1

OSŘ). Tím pochopitelně není dotčena možnost domáhat se svého práva cestou mimořádných opravných prostředků.

V případě uplatnění mimořádných opravných prostředků a vrácení případu zpět soudu prvního stupně, by samosoudce již nesměl znovu rozhodnout platebním rozkazem (trestním příkazem), ale měl by v takovém případě zákonnou povinnost nařídít hlavní líčení. Toto pravidlo již ve svém rozhodnutí vyslovil Nejvyšší soud (viz. NS 14/97). Bylo by však v zájmu právní jistoty, aby toto pravidlo bylo v budoucnu do obou kodexů zpracováno.

Může se totiž stát, že chyb kvůli nimž byl mimořádný opravný prostředek podán a případ následně vrácen soudu prvního stupně, se samosoudce dopustil právě proto, že nařídil hlavní líčení rovnou.

Podle § 174 odst. 2 „podá-li jeden ze žalovaných včas odpor, ruší se tím platební rozkaz v plném rozsahu a soud nařídí jednání. Opravným prostředkem jen proti výroku o nákladech řízení je však i zde odvolání“.

Prvá věta citovaného ustanovení má stejné právní důsledky jako podání odporu proti trestnímu příkazu.

Proti výroku o nákladech řízení se podává odvolání, které zrušení platebního rozkazu nezpůsobí.¹⁶

Podle § 174 odst. 3 OSŘ soud odmítne usnesením pozdě podaný odpor. Stejně jako v případě pozdě podaného odporu proti trestnímu příkazu umožňuje i OSŘ prominutí zmeškání lhůty (viz. § 58 OSŘ). Odmítnut bude též odpor tehdy, pokud jej podá někdo, kdo k podání odporu není oprávněn. Stejně jako v trestním právu nelze odpor odmítnout pro nedostatek odůvodnění. Účelem toho je, aby byla co nejšířěji zajištěna možnost oprávněné osoby domáhat se svého práva, aniž by byla nucena využít služeb osoby právnicky vzdělané. Stejně jako při podaném odporu proti trestnímu příkazu nelze jednou podaný odpor proti platebnímu rozkazu vzít zpět. Bohužel! Nevhodnost tohoto ustanovení je o to zjevnější, že se pohybuje na poli soukromoprávním, kde by se měla plně uplatnit zásada dispoziční. Zákonodárce zde v rozporu se smyslem institutu platebního rozkazu nutí strany absolvovat hlavní líčení, o které už nestojí a zatěžovat už beztak přetížené soudy. De lege ferenda proto navrhuji umožnit stejně jako navrhuji v trestním řízení zpětvzetí odporu i v oblasti občanskoprávní.

---

¹⁶ Prof. JUDr. A. Wintrová, CSc. A kolektiv Civilní právo procesní, 2 vydání Linde Praha 2002 str. 376

Směnečný a šekový platební rozkaz

Posledním institutem, kterým bych se zabýval v rámci mého exkursu do oblasti soukromého práva je směnečný a šekový platební rozkaz.

Podle § 175/1 OSŘ předloží-li žalobce v prvopisu směnku nebo šek o jejichž pravosti není důvodu pochybovat a další listiny nutné k uplatnění práva vydá na jeho návrh soud směnečný (šekový) platební rozkaz, v němž žalovanému uloží, aby do tří dnů zaplatil požadovanou částku a náklady řízení nebo aby v téže lhůtě podal námitky, v nichž musí uvést, co proti platebnímu rozkazu namítá.

O doručování platí, to co v případě platebního rozkazu. Směnečný a šekový rozkaz lze vydat jen na návrh. Opravným prostředkem jsou námitky. Jejich největší rozdíl od odporu je v tom, že pokud jsou včas podané, (ve lhůtě 3 dnů od vydání směnečného a šekového rozkazu), pak se jimi rozkaz ze zákona neruší, ale samosoudce na základě vlastní úvahy rozhodne, zda bude ponechán v platnosti, anebo bude zrušen (příp. v jakém rozsahu) Námitky musí být vždy odůvodněny (to je další rozdíl od odporu). Pokud nejsou, soud je bez dalšího odmítne usnesením.

Dle mého názoru, nejvýznamnější změnou oproti platebnímu rozkazu je, možnost oprávněného vzít

námítky proti směnečnému a platebnímu rozkazu zpět. Ten poté nabude právní moci. Zde se tedy na rozdíl od platebního rozkazu uplatní ona výše zmiňovaná zásada dispoziční.

ZÁVĚREM:

Na závěr své diplomové práce bych rád shrnul pozměňovací návrhy k současné právní úpravě trestního příkazu, které jsem na různých místech své práce uvedl:

- 1) Samosoudce před vydáním trestního příkazu vyslechne obviněného
- 2) Po podání odporu může samosoudce v hlavním líčení uložit přísnější trest pouze v případě, že se skutkový stav na podkladě dokazování výrazně změnil
- 3) Trestním příkazem lze uložit peněžitý trest do výše 500.000,- Kč
- 4) Samosoudce, který trestní příkaz vydal je z následujícího hlavního líčení vyloučen
- 5) Samosoudce může trestní příkaz vydat, jestliže se obviněný v přípravném řízení doznal a samosoudce neměl důvod pochybovat o pravdivosti toho doznání a nebo jestliže rozhodné skutečnosti byly zjištěny vlastním pozorováním veřejného orgánu.
- 6) V poučení o právu podat odpor je uvedeno, že v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani výměrou a druhem trestu obsaženým v trestním příkazu.
- 7) Obviněný, osoby, které jsou oprávněné podat v jeho prospěch odvolání a státní zástupce mohou jimi podaný odpor vzít zpět až do doby, než samosoudce začne vyhlašovat rozsudek

8) Poškozený je oprávněn podat odpor proti výroku o náhradě škody

Při zpracování diplomové práce jsem se snažil k předmětné problematice přistupovat z různých stran. Zejména to platí u pozměňovacích návrhů, které jsem ve své práci uvedl. Snažil jsem se najít rovnovážný vztah mezi právem obviněného na spravedlivý proces a principem rychlosti a hospodárnosti trestního řízení. Právě u trestního příkazu je střed těchto principů velmi výrazný.

Cílem každé tvůrčí činnosti je přispět k vyřešení nějakého problému. Přál bych si, abych i já svou prací přispěl ke zdokonalení právní úpravy trestního příkazu.

Prameny:

1. Jiří Jelínek - Trestní právo procesní - 3. vydání, Eurolex 2003
2. Šámal, Baxa, Půry - Komentář k trestnímu řádu - 4. vydání
3. Dagmar Císařová a kol. - Trestní právo procesní, 2. vydání
4. Statistická ročenka 2003
5. Dr. Jan Frič - „Postup samosoudců při vydávání trestního příkazu z hlediska poznatků praxe a legislativních výhledů“ - Socialistická zákonnost č. 7/1983
6. S Waltosz - Postepowanie szezególze w procesie kasnym: Wydawniczstwo prawnicze, Warszawa 1973, in Viktoria Valová - Samosoudce a trestní příkaz v Československém trestním řízení, AUC 2/1985
7. Viktorie Valová - Samosoudce a trestní příkaz v Československém trestním řízení, AUC 2/1985
8. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 292/1993 Sb
9. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 48/1973 Sb
10. Dagmar Císařová - Trestní právo procesní, 2. vydání, Linde Praha 2002
11. Zeman - Diplomová práce - Trestní příkaz

12. Pavel Vantuch - „K významu a opodstatněnosti trestního příkazu v trestním řádu“ in Právní rozhledy č. 1/1996
13. Šámal, Půry, Rizman - Trestní zákon. Komentář, 5. vydání, Ch Beck, Praha 2003
14. prof. JUDr. Alena Wintrová, CSc. a kol. - Civilní právo procesní, 2. vydání, Linde, Praha 2002